MEŞTERUL MANOLE

ANUL I Nr. 4 ❖ APRILIE - MAI 1939

MEŞTERUL MANOLE

REVISTĂ LUNARĂ DE LITERATURĂ ŞI ARTĂ

REDACTORI: Ovid Caledoniu, Vintilă Horia, Miron Suru.

Grupul Revistei: V. Beneş, Mihai Beniuc, Emil Botta, Ovid Caledoniu, M. Camilucci, Virgil Carianopol, Mihail Chirnoagă, Paul Constantinescu, Emil Giurgiuca, Vintilă Horia, Ion Aurel Manolescu, Aurel Marin, Pericle Martinescu, I. Mirea, Horia Niţulescu, Grigore Popa, Rudd. Rybiczka, Teodor Scarlat, Ştefan Stănescu, Mircea Streinul, Miron Suru, Ion Şiugariu, Octav Şuluţiu.

APRILIE-MAI 1939 — ANUL I Nr. 4

CUPRINSUL:

MARCELLO CAMILUCCI: Poesia românească în Italia.
ŞTEFAN STĂNESCU: Iluzie, poem.
VINTILĂ HORIA: Zâmbetul lui Enzo Terga, nuvelă.
ION ŞIUGARIU: Cetatea peregrinară: Ars poetica, Marele împărat, Pădurea povesteşte zărilor, Arc, poeme.
PERICLE MARTINESCU: Grecia clasică văzută de câţiva europeni moderni.

ORIZONTURI

HORIA NIŢULESCU: Scriitori şi destine.
ION AUREL MANOLESCU: Panait Istrati, patru ani de pământ.
ION FRUNZETTI: Silviu Roda şi George Petcu.
IOAN I. MIREA: Claudia Cobizeva.
MIRON SURU: Mircea Eliade: Nuntă în cer.
MIHAIL CHIRNOAGĂ: Gh. Tuleş: Urcioare de rouă.
ION ŞIUGARIU: Tudor Arghezi: Hore; Constantin Salcia: Logodna apelor.

CUVINTELE VREMII

MIRON SURU: Expoziţia cărţii; Bob Bulgaru; Expoziţia Neagu; „Spectacolul".
VINTILĂ HORIA: Poetul V. Voiculescu; Moştenirea lui Al. Macedonski; Optimismul şi pesimismul în cultură; Julie von Narwitz; „Universul literar"; „Artă şi tehnică grafică".
PERICLE MARTINESCU: Pentru o mitologie românească.
HORIA NIŢULESCU: Solidaritatea literară; Pietatea culturală; „Convorbiri literare".
IOAN I. MIREA: Tinerimea Artistică; Salonul oficial.
M. S.: Cărţi şi reviste primite la redacţie.

Coperta de EMIL MERHANU.

Redacţia şi Administraţia: Librăria PAVEL SURU — Bucureşti, I Calea Victoriei, 108. — Telefon 3.43.56

EXEMPLARUL 15 LEI
ABONAMENTUL PE AN 160 LEI
PENTRU INSTITUŢII 1000 LEI

Redactor responsabil: VIRGIL CARIANOPOL

Inscrisă cu nr. 539.1939 din 11 Ianuarie 1939 la Trib. Ilfov Secţia I Comercială, Dosar nr. 939.

POESIA ROMÂNEASCĂ ÎN ITALIA

DE

MARCELLO CAMILUCCI

Cercetarea felului de a pătrunde al unei literaturi străine în cultura unei anumite naţii, nu ţine de istorie, pentrucă ar însemna să ferecăm un proces în devenire, nici de cronică pentrucă un catalog al tălmăcirilor este de o mică însemnătate, dacă nu este cu putinţă să arăţi cât de lungi sunt ecourile stârnite de operele ei. Şi nici nu constitue o referinţă folositoare pentruca să se poată creia acea geografie spirituală în care fiecare din noi îşi înseamnă etapele sentimentale ale itinerariilor lui poetice, orientate de simpatia pentru ţările în care ştii că eşti bine cunoscut, ceiace ar echivala cu o cunoaştere în parte a limbii. De foarte multe ori reacţiile istorice cele mai adânci înseamnă o înşelare a unor aspiraţii literare legitime: nesocotirea plină de morgă, din partea culturii franceze, a literaturii italiene dela romantism şi până în zilele noastre, joacă un rol foarte însemnat în starea de insurecţie a spiritelor, la care asistăm astăzi.

Astfel cultura românească poate şi trebue s'o intereseze faptul că, dintre toate literaturile Europei Orientale, cea spre care se îndreaptă gustul italian, cea pe care o simte mai aproape, este cea românească. O regăsire inconştientă, un mesagiu trimis pe calea concentraţiei artistice a două suflete faţă în faţă, o curiositate care este o nemărturisită voinţă de a se cunoaşte. In această vreme atât de bogată în prefaceri sociale şi politice, valorile culturale se înfăţişează cu un relief mai pronunţat, atribuindu-şi cu dela ele putere însemnătatea pe care precăderea exigenţelor practice le-o ia: constituesc de fapt datele neclintite şi certe pe care critica de mâine se va întemeia pentru ca să determine legitimitatea sau nu, a evenimentelor în cauză. Când, cu alte cuvinte critica se va întemeia pe indicele de civilizaţie făurit, vor dispare din zare consideraţiile cu totul actuale şi extrinsece şi vor ieşi la lumină, valorile civilizaţiei care sunt date ale culturii. Astfel sufletul românesc prin glasul poeţilor şi artiştilor lui relevă mereu mai limpede Italiei rodnicia vechiului spirit al Romei altoit pe trunchiul dac, prin semne şi însuşiri care sunt ca o apariţie neaşteptată a ceva care este intuit şi nu fixat pe cale raţională. Dragostea şi cunoştinţa se pătrund una pe alta în istoria raporturilor culturale dintre două popoare ca şi în faptul interior al elevaţiei umanului la divin. Nu

trebue cu niciun chip să ne sprijinim pe trândava credinţă că odată stabilit contactul între culturile a două ţări, procesul de flux şi reflux urmează să aibe loc tot atât de firesc cum se întâmplă cu o cantitate de sânge, asimilabilă din punct de vedere fiziologic, trimisă în masa de sânge a unui alt organism, care începe să facă parte din el: în mediul culturii nu continuă să trăiască decât ceiace este în chip continuu alimentat, care se desvoltă în sens progresiv datorită infuziei de noui elemente care sunt indicele necontenitei evoluţii a vieţii spirituale a unui popor. Din această pricină apare ca vătămătoare tendinţa caracteristică culturii universitare din orice ţară, de a se ocupa numai de valorile artistice privite acum, la lumina consacrării care le-o aduce istoria, de a nesocoti manifestările vieţii actuale care au în momentul de faţă un ritm ce nu este pe de-a-întregul în raport de sincronie cu vremea lor. Să ne gândim la un Eminescu, uriaş, singuratec, fără predecesori şi continuatori şi vom avea astfel o pildă tipică de greşită propagandă culturală. Ungaria care de multă vreme întreprinde o acţiune de difuzare a artei sale oficiale, susţinută cu mari mijloace, a înţeles problema şi a insistat mai ales asupra valorilor actuale ale culturii ei, mai ales în ceiace priveşte arta narativă şi cea dramatică. România poate să ofere o varietate de forţe în desfăşurare, o galerie de interpretări ale sufletului poporului ei şi deci ale umanităţii în accepţiunea ei generală, în stare să întreacă şi cel mai scrupulos dintre bilanţuri.

Când este vorba de problema legăturilor culturale, apare numaidecât problema oamenilor în stare să întreprindă o acţiune folositoare. Şi aci, chiar şi acela care nu vrea să pomenească de nume pentru ca să nu creieze glorii, fapt care într'un domeniu unde trebue să domnească cu totul desinteresarea pentruca opera să fie rodnică, ar fi deplasat — trebue să menţioneze acţiunea eroică, neobosită, lămuritoare pe care o desfăşoară de atâta vreme în Italia, Claudiu Isopescu, la care se adaugă influenţa exercitată direct asupra celora ce intră în zona nimbului credinţei sale şi îi stârneşte. Citind numai bibliografia dela sfârşitul celui din urmă volum al său „La stampa periodica Romeno-Italiana", ai înaintea ochilor un *curriculum vitae* foarte bogat al celor mai deosebite motive de interes: orice pas de călător român în Italia a fost urmat cu dragoste, dela G. Asachi la D. Zamfirescu, dela I. C. Drăguşeanu la C. Porumbescu, orice atestat de latinitate al poporului român a fost căutat cu mare trudă şi găsit; dela documentele inedite dela sfârşitul veacului al XIV-lea şi până la cercetările amănunţite asupra folklorului, literatura populară şi erudită.

Cultura europeană dela simbolism încoace s'a trudit într'una ca să caute să aducă o sistematizare a valorilor care nu a ajuns totuşi la capăt, cu toate că astăzi începe să se întrevadă graniţa dintre tradiţie şi inovaţie. Deci datoria pe care o avem de a pune în valoare o cultură, nu va consta atât în faptul prezentării unor valori ca istorice pornind dela o soluţionare a noastră personală adusă polemicei şi polemicilor care se desfăşoară în

momentul de faţă, cât, făcând parte chiar gustului nostru şi alegerilor noastre, în a oferi vederi de ansamblu pe cât mai întinse cu putinţă, în care o rază de lumină izolatoare să existe pentru fiecare personalitate care are un crez, păstrat cu sfinţenie, care să reprezinte o entitate ce nu poate fi neglijată, a fizionomiei actuale a creaţiei. Să dai, deci, sensaţia exactă în care fel, în raport cu devenirea formelor de expresie, cu faptul afirmării şi decăderii diferitelor mode literare, eşti de partea uneia sau alteia din individualităţi — a acelor ce rămân, — căutând dincolo de postulatele şcolilor, de dogmatismele curentelor, arta veşnică, aceea pe care diferitele estetice încearcă s'o analizeze în chip logic, iar diferitele mişcări artistice încearcă s'o orienteze pe un plan prestabilit în simţăminte sau în forme, dar care rămâne în chip esenţial un mister. In ceiace priveşte arta românească, în Italia s'a întreprins această operă, multele strune ale poesiei şi ale prozei româneşti au fost făcute să sune, fără să se caute actul de naştere sau crezul. Dacă multe din aceste glasuri mai aşteaptă încă la pragurile liniştii, de vină este numai — felix culpa! — bogăţia acestei poesii şi acestei proze. Pentru poesie, de pildă, în afară de Alecsandri, D. Zamfirescu, G. Coşbuc, M. Eminescu, P. Cerna, O. Goga, care pot fi acum priviţi în lumina istoriei şi a căror critică în legătură cu epoca lor echivalează cu indice, care nu mai depind de nicio patimă în judecată — un şir nemăsurat de poeţi, în anii din urmă şi-au făcut drum dovedind o amploare suficientă ca să simţi climatul şi pe care-i arată o listă, făcută în grabă şi cu o oarecare desordine, dovedind lipsa de părtinire în alegere, despre care am vorbit: T. Arghezi, I. Pillat, A. Maniu, L. Blaga, N. Crainic, V. Voiculescu, I. Minulescu, D. Iacobescu, G. Gregorian, G. Talaz, C. Baltazar, D. Nanu, I. A. George, M. Săulescu, A. Cotruş, R. Gyr, G. Bacovia, N. Crevedia, V. Gheorghiu, St. Stănescu. Cei foarte tineri au început şi ei să se impună şi se vor impune mai mult în viitor. Cercul activ al „Meşterului Manole" îşi va da aportul său prin personalităţile lui cele mai semnificative, pentruca adevăratul suflet românesc — îmbogăţit datorită experienţelor occidentale fără însă să devieze dela destinul lui de intransigentă specificitate etnică — să se desvălue sufletului italian şi să poată intra astfel pe orizontul firesc al cercetărilor noastre lămuritoare. Şi ar fi bine ca înainte de a intra în cuprinsul operei organice cum sunt manualele de istorie literară, antologii — care vor veni — aceste nume, şi altele care se vor ivi, să apară în citaţiile de dincolo de vreme, să apară în chip trecător printr'o „vitrină" de poesii, să devină, cu alte cuvinte, obişnuite şi pe îndelete memoriei culturii pentruca atunci când le vei găsi fixate în chip definitiv în tratate cu rost istoric, să nu-ţi apară ca o enumărare a unui şir de nume fără ecou, ci ca nişte flacări de viaţă încă puternic palpitând, ca o humă pe care mâna marelui meşteşugar nu a sfârşit-o de frământat şi pe care cu fiecare zi o face mai preţioasă.

Că poesia ajută umanitatea ca să găsească drumul binelui, iată care ar trebui să fie visul oricărui învăţat care nu-şi trădează misiunea. Că po-

poarele au ca ambasadori pe artiştii lor, iată o garanţie pentru o reintoarcere la adevărata ierarhie a valorilor.

Orice naţiune are un destin al ei poetic, şi aci natura nu admite duplicate. Dar dela această constatare trebue să derive, în loc de îndemnul de a te închide în tine însuţi, dorinţa unor cât mai largi şi mai apropiate cunoaşteri, pentrucă truda celorlalţi a fost mereu un mijloc de lămurire a propriilor noastre întrebări, culmile atinse de ceilalţi au încurajat totdeauna voinţa noastră de a urca. Frăţietatea cea mai adevărată dintre popoare poate că stă tocmai în aceste lămuriri reciproce: a lucra pentruca România şi Italia să se ajute în recucerirea ideală a sfântului regat al artei, ar trebui să însemne marea şi înalta noastră faptă culturală.

Să ne urăm ca această trudă să fie mai mare întru salvarea tuturor celor ce acum sunt pentru vecie legate de numele acelei bogăţii ce face din noi, cei foarte vechi, popoarele cele mai tinere ale istoriei: Roma.

ILUZIE

DE

ŞTEFAN STĂNESCU

Voios în desrădăcinare,
Din toţi în creştere mai drag,
Se plimbă pomu'n depărtare,
Ce, dintru'ntâi umil toiag
Şi 'n frunze-apoi culcând o zare
— La vraja ochiului de mag —
Trecui prăpăstii de visare,
Prin timp cu astrele 'n şirag
Din uscăciuni şi din uitare,
Intr'al minunii ţărm şi prag.

O, lămuriţi-mă, stihii,
Înştiinţează-mă, ursită:
Sub luciu-amiezei argintii,
Sub luna 'n trecere grăbită,
De ce-l umpleau de nostalgii
Apropierea mea smerită
Şi 'ndepărtările-mi târzii?
Din care 'ndemn şi 'n ce clipită,
Din lutu-acestei inimi vii,
Şi-a smuls mândria răsădită?

Visam că 'n veci să mi-l aseamăn
Ingăduindu-mi, va răbda
Ca zâmbetul să-mi fie geamăn
Cu vraja din verdeaţa sa;
Visam din nou, cândva, să-l seamăn,
Când vânt şi ploae l'ar prăda.
Azi frunza-i, parcă 'n zvon mă chiamă 'n
Tr'un ţărm ce nu-l pot colinda,
Să ştiu: Cui umbre fără seamăn
De dulci, şi flori, şi rod, va da?

Pe mâna dreaptă fruntea-mi cade,
Suspinul urcă 'n sbor tăcut.
Suav, — un murmur de cascade
I-adulmec sevele 'n trecut:
Îl văd, cum svelt, sub lună şade
Şi sub al razelor sărut,
Narcis ce-şi frânge 'n acolade,
Pe ape, trunchiu 'ntrevăzut,
Când umbra creştetului scade 'n
Amiaza, rondă ca un scut.

Au cine-a smuls din rădăcină,
Copacul mândru de nespus?
Visam că 'n colţu-i de grădină
Din răsărit până 'n apus
Strunind sub zări o violină,
Va oglindi 'n frunziş, supus,
Aceleaşi cerneri de lumină
Din curcubeele de sus,
Mereu în zile ce-au să vină,
Ca 'n zile ce de mult s'au dus.

Stau singur Cerului la poale,
Cu 'n glas să 'ntreb şi să-mi răspund:
De ce port munţii 'n braţe goale
De împovărări? Dece mi-afund
Ca 'n mlaştini, tălpile-mi ocoale,
Pe-un drum, — sub cerul clar şi scund, —
Uşor, ca 'n palmă neted? Boale
Zadarnice dece-mi ascund?
În sufletu-mi, ca 'n pâinea moale,
Pesemne-a dat de piatră 'n fund.

Pesemne 'n fund roşi de spinii
Cu vârf de-oţel, ce nu-i mai ştiu
Şi 'n mers, cu-antenele luminii
Din lemnul lui trandafiriu, —
La marginea de-azur a Vinii
Din obârşii, — lovi 'n pustiu
Împărăţiile ruginii,
Duhoarea verde de sicriu,
Răni vechi şi morţi, pe cari, cu crinii
Şi macii 'n inimă le ţiu.

Lăsându-mă într'un somn deoparte,
S'a despărţit de mine 'n veac, —
Precum bolnavul se desparte,
La vindecarea lui, de-un leac,
Ce, pân'atunci, făcuse parte
Din hrana trupului sărac,
Ca 'nţelepciunea, — dintr'o carte,
Prin care chinurile tac.
...Departe, zilnic mai departe,
Copacul nu mai e copac...

Rămâi în desrădăcinare
Şi 'n creşteri noui mereu mai drag,
Tu, Pom-al Vieţii 'n depărtare!
Dar nu uita c'ai fost toiag
Vrăjit, s'ascunzi în frunze-o zare,
Din lumea ochilor de mag...
Din uscăciuni şi din uitare,
Prin timp, cu astrele 'n şirag,
Tot sorb prăpăstii de visare
Într'al minunii ţărm şi prag!

ZÂMBETUL LUI ENZO TERGA

DE

VINTILĂ HORIA

CLAUDIEI COBIZEVA

Depe terasa largă a grădinii lumina părea mai clară, binecuvântând colinele domoale, albăstrind fundurile zării, zăvorând după amiaza aceasta de vară în potirul răsturnat al unei tăceri prelungite peste lume ca o nesfârşită bătae de clopot. La capătul orizontului, proectată ca o pată cenuşie pe fondul dezolat al muntelui, cetatea din Assisi încerca să-şi urce în soare turlele şi acoperişurile. Şi de jur împrejurul terasei deschise către zare într'o prietenească îmbrăţişare, profilul solemn al Umbriei îmbia la meditaţie şi la lene. Bustul lui Giosué Carducci domina întinderea aceasta de verde pal şi de lumină, amintind trecătorilor că pe culmea celebrei Rocca Paolina se născuse unul din marile lui poeme.

Enzo Terga ştia pe dinafară şi textul inscripţiei depe soclul de piatră al bustului şi numărul de coloane al palatului municipal şi numele celor două fete care-şi plimbau pe alee bucuriile din plete. Perugia e un oraş de provincie ca şi toate celelalte, cu muzeele şi cu bisericile ei, cu oamenii şi cu obiceiurile ei, cu istoria şi cu dramele ei — şi dacă n'ar fi fost terasa magnifică depe Rocca Paolina însăşi existenţa cetăţii n'ar fi avut niciun rost. Aşa credea plictisul momentan al lui Enzo Terga şi fără îndoială că aşa ar fi crezut întotdeauna, dacă Peruginii n'ar fi fost grozav de pasionaţi în dragostea lor pentru cetatea în care se născuse Pietro Vanucci zis Perugino. Insă tristeţea lui Enzo îi scuza deocamdată lipsa de respect faţă de valorile locale. Tristeţea lui Enzo avea ceva din culoarea vechilor ziduri ale oraşului. Suferea adică întreaga influenţă a lumii din afară. Când le bate soarele, zidurile Perugiei sunt aproape cărămizii, adică vesele, iar când e cerul înorat devin cenuşii, adică triste. Ceea ce dovedeşte că înfăţişarea acestor ziduri nu e un caracter al personalităţii lor, ci o variabilă oglindă a capriciilor din afară. Aşa era Enzo Terga: o variabilă oglindă a unor misterioase capricii externe. Iar capriciul de acum se numea tristeţe, ceea ce corespundea unor nelămurite tragedii cosmice, cari deşi se petreceau probabil în visul chinuit al unui cetăţean dela antipodul Perugiei sau într'un colţ neştiut al planetei Marte, erau destul de puternice ca să impresioneze seismograful sensibil din sufletul eroului nostru.

Pentru un pictor figura lui Enzo s'ar fi rezolvat foarte greu într'un portret, după cum unui scriitor personalitatea acestui destin fugar i-ar fi scăpat printre degete ca un lichid neaşteptat. Insă atât pictorul cât şi scriitorul ar fi reţinut cu siguranţă

singura decoraţie în relief care-l făcea pe Enzo Terga să se deosebească de ceilalţi muritori. Unii oameni se disting prin frumuseţe, prin talente sau prin geniu, printr'un nas mare sau printr'o veselie care animă societatea şi-i face cetăţeni de onoare ai tuturor petrecerilor. Enzo Terga nu avea ca semn distinctiv decât zâmbetul. Un zâmbet care se risipea din ochi ca un soare, scălda în lumină luciul alb al frunţii, dăruia obrazului o demnitate statuară şi punea pe buze pecetea unei taine care te va înfiora. Trăsăturile neregulate şi mediocre deveneau atrăgătoare şi interesante prin altceva decât prin construcţia lor anatomică: prin calitatea nouă pe care o dobândeau şi care le învăluia în nu ştiu ce îndepărtată melancolie. Surâsul lui Enzo Terga era un surâs melancolic deşi nu răsfrângea întotdeauna o stare sufletească corespunzătoare. Căci surâsul acesta avea darul de a fi invariabil, de a apărea deci egal cu sine însuşi în orice împrejurare. Când auzea o glumă Enzo surâdea melancolic; când i se vestea moartea unui prieten, Enzo surâdea melancolic; când se privea în oglindă, Enzo surâdea melancolic şi aşa mai departe. Zâmbetul lui era un răspuns fatalist pentru toate încercările vieţii. Veselia şi tristeţea împrejurărilor treceau dincolo de lumina lui, invariabilă ca un barometru stricat, rămas cu acul pe acelaş promiţător *beau fixe*. Şi ceea ce scuza mai puţin rigiditatea şi calmul acestui om era însăşi tinereţea lui. La douăzeci şi patru de ani viaţa e mai vie ca niciodată şi dacă liniştea e depe acum o consolare care va mai fi consolarea la şaptezeci de ani? Calmul nesdruncinat al existenţei lui Enzo îşi găsea o explicare tocmai în faptul că nu-şi pusese niciodată o astfel de întrebare. Viaţa lui fusese o anexă a surâsului pe care-l purta uneori cu aerul sfidător al singurei sale justificări de a trăi.

Fără îndoială că o asemenea viaţă se consumă dincolo de orice pasiune. Nici chiar dragostea nu-i pătase candoarea imaculată şi încurcătura pe care o avusese anul trecut cu Luciana Sporteni fusese mai mult o încercare a curtezanei de a-şi sfârşi cariera lângă averea şi numele unui inofensiv, decât setea de aventură a lui Enzo. Povestea aceasta, care se desfăşurase în umbră cu toate încercările curtezanei de a o transforma într'un scandal, se sfârşise banal şi liniştit, în totala indiferenţă cu care încheia Enzo actele esenţiale ale vieţii lui. Luciana îşi găsise repede altă consolare, iar dragostea continuase să ocolească inima aceasta neprimitoare în care săgeţile lui Cupidon ar fi ruginit de plictiseală.

Enzo Terga se ridică depe bancă, supărat pe viziunea propriei sale vieţi în decursul căreea nu simţise nicio zguduire care să-l scoată din el însuşi, să-l frământe şi să-i aducă aminte că tinereţea înseamnă altceva decât moarte. Căci viaţa lui de până acum era aidoma unei morţi. Descoperirea aceasta îl nelinişti. Să fie atât de searbăd regatul de umbre în care te încetăţeneşte coasa albă a unei femei grave şi osoase? Iată că nici moartea nu-i mai apărea ca o schimbare de decor! Insă după amiaza era atât de caldă încât îi fu lene să gândească mai departe. Il ademeni strada care cobora uşor către catedrală. Pe Corso Vanucci era lume puţină. Un Englez deşirat şi un Japonez scund şi galben ca o lumânare nereuşită, lingeau îngheţată în pragul unei cofetării. Lanţurile de mărgele ale unei tutungerii se legănau în silă, chemând parcă trecătorii către lenea caldă şi albastră a tutunului. Liniştea picotea de somn ca într'o cetate părăsită. Enzo îşi târî paşii până în dreptul gangului larg din palatul pinacotecii unde îl opri răcoarea şi tot ea îl chemă înăuntru urcându-l

fără voe pe treptele de piatră. Când ajunse sus, printre halebarde şi armuri, se opri să răsufle, mirat el însuşi de tenacitatea în care-l ţinuse încordat un mister de neexplicat. Privi pe fereastră şi zări la picioare toate acoperişurile Perugiei şi toate colinele Umbriei, ţara sfinţilor şi a poeţilor. El nu era nici sfânt, nici poet, deşi se născuse şi trăise pe aceste meleaguri fermecate. Porni încet de-a-lungul primei galerii. Dacă ar fi fost un sfânt, chipul său s'ar fi găsit aici, în icoanele pictate de mult cu pietate şi cu pasiune. Un călugăr anonim i-ar fi adorat fruntea şi ar fi încercat, cu eforturile naive ale artei lui, să-i prindă lumina ciudată a zâmbetului. Şi poate că numai credinţa ar fi putut împlini o astfel de minune...

Dacă ar fi fost poet ar fi scris versuri în terţine pentru femeea minunată care-l privea din mijlocul unui interior florentin. Era aşa de frumoasă necunoscuta din tablou încât pictorul o iubise în timp ce-i desena buzele şi părul, iar poeţi nenumăraţi îi cântaseră frumuseţea, inteligenţa şi, poate, sufletul. Enzo încercă să compună un vers în cinstea ei, însă rezultatul fu atât de lamentabil încât zâmbi femeii din tablou ca şi cum i-ar fi cerut iertare pentru nereuşită. Femeea îi zâmbi şi ea, se mişcă dela fereastra unde o încremenise pentru poză pictorul de atunci şi veni către Enzo cu mâinile întinse. Glasul ei trecu dincoace de pânză.

— Numele meu e Ginevra Benci. Pe tine cum te chiamă, tânăr necunoscut?

Şi cum Enzo tăcea într'una, femeea îl prinse de braţ şi-l invită cu blândeţe:

-- Haide, vino şi spune-mi cine ţi-a împrumutat zâmbetul acesta care spintecă spaţiul şi ucide timpul?

— Numele meu e Enzo Terga, iar zâmbetul, zâmbetul... e, poate, o amintire de-a dumitale, signora.

Şi tăcu, speriat de atâta îndrăzneală. Pe fereastra ogivală vedea lumea forfotind în piaţa Signoriei din Florenţa şi schimbarea fusese atât de bruscă încât nu-l mai mira costumul oamenilor, spadele cari băteau şoldurile cavalerilor, caii şi soldaţii înarmaţi cari-i treceau prin faţa ochilor. Ginevra Benci era tânără şi frumoasă, întocmai Madonei lui Lorenzetti din basilica dela Assisi. Işi aminti că Madona aceea s'ar fi putut numi o pasiune, singura lui pasiune de până acum şi privi femeea care-i surâdea, ca pe o invitaţie de a fugi din sine însuşi.

* * *

Braţul alb al Ginevrei Benci desfăcu faldurile unei perdele de catifea albastră şi călcară amândoi marmora cenuşie a unei terase. Grădina care se desfăşura la picioare cobora în trepte verzi până în apele râului Arno. Se vedea lume mişunând printre coloanele cari deschid tainele cu giuvaeruri depe Ponte Vecchio. Şi plutea atâta soare printre frunzele de portocali şi cipreşi, atâta lumină se resfira printre petalele albastre ale acestui cer imens, încât viaţa dobândi pentru Enzo un titlu nou: acela al plăcerii de a fi trăită.

Se aşezară amândoi pe o bancă de piatră, lângă vocea blândă a unei ape care umplea cu soare marmora unui bazin. Glasul Ginevrei porni limpede, ca un reflex aerian al apelor de alături.

— Mirarea ta, dragă prietene, mi se pare foarte ciudată. Tu nu ştiai că dincolo de pânza colorată a tuturor tablourilor viaţa continuă să trăiască aşa ca în clipa în care a surprins-o pictorul? Singura deosebire dintre viaţa adevărată şi viaţa

noastră este dorinţa noastră de a rămâne aceeaşi şi setea voastră de a vă transforma. Intr'un tablou nu există istorie. Oamenii epocii mele nu mor niciodată, aşa încât Florenţa aceasta a veacului meu se află tot sub conducerea familiei de Medici, Marsilio Ficino continuă fără întrerupere exegezele sale platoniciene, Michel Angelo ciopleşte mai departe un mausoleu ducal care nu va fi niciodată gata, războiul cu Pisa urmează un curs pe care istoria adevărată l-a întrerupt de mult.

Enzo auzea şi nu voia să creadă, privea şi se ferea să înţeleagă. In cele din urmă vorbi cu teamă.

— Să mă ierte signora dacă o voi întrerupe, însă lucrurile acestea mi se par dincolo de puterea de înţelegere a unui muritor. Aş vrea să te întreb...

— Spune Enzo Terga, zâmbetul tău desleagă toate întrebările.

— ... Dacă aşi ieşi acum pe stradă, aşi întâlni toţi oamenii pe cari i-ai pomenit adineaori?

Ginevra râse şi-i mângâie fruntea ca unui copil nedumerit.

— Nu numai că i-ai întâlni, dar ai putea să le vorbeşti, să le povesteşti despre înfăţişarea de azi a Italiei, despre înţelegerea oamenilor de azi faţă de opera lor, despre chipul cel nou al Florenţei şi al lumii. Şi nu cred că ar refuza să te asculte.

Cuvintele ei aveau un gust de vin bătrân, parfumat de trecerea vremii. Parcă le desprindea cu un ac din sonetele galante şi triste ale Magnificului Lorenzo. După câteva clipe de tăcere Ginevra Benci vorbi iar, cu oarecare melancolie în glasul ei tainic şi melodios ca un cântec al trecutului.

— Când eram un om ca tine, nu înţelegeam nici eu lucrurile acestea şi nici măcar nu mi le închipuiam. Se spune că o operă de artă îţi leagă chipul de veşnicie. Că un poet sau un pictor te poate eterniza într'un poem sau într'un tablou. Cât de fals se înţelege adevărul acesta! Veşnicia nu e numai a operei de artă dar şi a modelului. O veşnicie statică, neschimbată, repetând în ea însăşi aceleaşi sentimente, aceleaşi clipe, reproduse la infinit sub masca superbă a culorii, a pietrei, a strofelor. Ai trecut deseori pe lângă o statue şi ai admirat măiestria artistului, perfecţiunea formelor, adevărul durerii sau al bucuriei pe care o exprimă, însă n'ai bănuit niciodată că bucuria sau durerea aceea trăeşte sub luciul marmorei viaţa veşnică a clipei unice pe care o reprezintă. Dincolo de surâsul Giocondei se ascunde o dramă şi o iubire care s'au păstrat neatinse peste veacuri. Suferinţa acelui Laokoon înlănţuit cu copiii săi de inelele unui şarpe răzbunător, e vie şi proaspătă ca în clipa teribilă a istoriei sau a legendei care i-a dat naştere. Chinurile nefericiţilor Paolo şi Francesca pe cari Dante i-a întâlnit în fundul infernului, trăiesc dincolo de pagini şi de terţine, viaţa nesfârşită a pedepsei lor. Numai cei ce văd în goană, sau citesc fără grije aventuri pe cari le cred isprăvite odată cu plecarea din muzeu ori cu întoarcerea paginii, nu bănuiesc eternitatea care le-a trecut pe subt ochi.

Ziua se urca pe cer ca un porumbel iar frunzele grădinii încremeniseră pe crengi, îmbătate de lumina imensă şi caldă care le mângâia frunţile verzi. Apele râului străluceau în vale şi zidurile palatelor de peste apă se ridicau spre soare ca nişte mâini de sfinţi, însetate de Dumnezeu. Uu ogar persan, cu botul lung şi subţire, cu picioare înalte de cocostârc păros, apăru dintr'un boschet şi veni către Ginevra, fălfăind din

coada grea ca dintr'un evantaiu. Părea un porţelan desprins din viaţa miraculoasă care cânta în juru-i.

Enzo privea cu oarecare nedumerire la femeea aceasta care ţinea să-l convingă de existenţa unei vieţi care părea mai mult poveste şi vis decât realitate. Asculta glasul melodios, privea buzele tinere şi fragede, ochii adânci şi negri cu gene arcuite ca o chemare, fruntea înaltă şi albă de-asupra căreea părul bogat strălucea ca o cunună de întunerec, privea şi se îndoia mai degrabă de luciditatea lui decât de realitatea ei vie şi turburătoare. Un sentiment necunoscut îi răscoli adâncurile şi sub vraja lui încercă să desluşească dacă ar fi dorit trupul acela ca pe al unei femei iubite sau numai ca pe o dovadă a adevărului din cuvintele Ginevrei. Nu se putu stăpâni să nu-i cuprindă mâinile şi să nu-i strângă degetele prelungi şi subţiri într'o înlănţuire care mângâia şi *căuta* în acelaş timp. Apoi mâinile lui urcară către braţele superbe cari scânteiau ca o zăpadă sub faldurile mânecelor ascunzând capcane de voluptate şi răcoare. Se aplecă şi sărută pielea catifelată şi-şi rezemă fruntea pe odihna rece apoi, într'un elan nestăpânit, înnălţă capul şi-i prinse buzele într'o îmbrăţişare care putea echivala cu o convertire.

După amiaza florentină îi înconjura ca un alcov şi murmurul apei adâncea bucuriile vieţii, cum o oglindă exaltă spaţiul prin puterea ei de dedublare.

Enzo gândea numai fericirea înaltă a clipei. Restul lumii continua dincolo de el o existenţă străină, desprinsă de dragostea lui care-l aşezase pe culmile altui univers. Poate că în iuţeala convertirii era ceva din setea lui de a trăi odată în ritmul unui pasiuni ucigătoare, de a dobândi prin pasiune caracterul precis al unei personalităţi. Viaţa sterilă de până atunci nu putuse încă să-l înveţe că dragostea e, ca orişice luptă, un joc de forţe în care cel mai tare domină şi contopeşte în fiinţa lui pe cel mai slab. De astădată femeea stăpânea.

* * *

Lopăta încet, ritmând parcă fericirea care-l legăna ca o armonie interioară. Fluviul curgea leneş, argintiu ca un peşte uriaş, sclipindu-şi solzii în jocul capricios al razelor lunii. Era târziu căci nu se mai vedea nici o lumină. Doar în urmă o făclie îşi juca focul pe crenelurile palatului Signoriei. O noapte de vară în care tăcerea se confunda cu întunerecul...

Ginevra stătea rezemată de marginea bărcii, cu o mână scufundată în apă, cu ochii mari strălucind în besnă. Il privea într'una, căutându-i parcă gândurile, încercând să ţină trează pasiunea subită a acestui muritor pe care-l transformase dragostea ei. Invăluită într'o mantie neagră, ţesută parcă din firele nopţii, părea un duh straniu arzând în ochi pasiunile necunoscute ale lumilor ei. Enzo tresări la întâlnirea cu gândul acesta, grăbi bătaia lopeţilor şi când coborîră pe malul pietros o apucă în braţe, o sărută, îi căută conturul dincolo de mantia lungă, o strânse lângă el ca să-i simtă trupul viu şi adevărat şi ca să-şi gonească spaima.

Urcară o scară cu trepte de piatră şi ajunseră pe cheiu. Se ţineau de mână şi călcau pe străzile pustii ca două umbre ciudate în sufletele cărora trăiau două vieţi deosebite şi o iubire care încerca să le contopească. Incepură să sue o coastă, printre copaci şi printre case răzleţite ici, colo, cu acoperişurile de olane strălucind în bătaia lunii. Ginevra mergea în tăcere, atentă la mărăcinii care-i apucau poalele mantiei

sau la un gând care o frământa de mai multă vreme. Enzo îi simţea degetele frematând în mână, strângându-l uneori cu o voluptate şi cu o tărie care-l turburau. Ar fi vrut să-şi limpezească în minte scenele de mai'nainte, să retrăiască şi să judece întâmplările neobişnuite prin cari trecuse, însă degetele acelea unduitoare şi reci, îl aruncau înapoi în întunericul nesigur, însă voluptuos şi plin de întrebări, din care încerca în van să se deslege. Aceasta e dragostea, gândea el, şi mergea înainte în nădejdea altor bucurii. Se simţea în stare să înfrunte orice greutăţi, să învingă orice piedici, numai să poată păstra mâna ei în mână şi să ducă mai departe taina aceasta care nu avea poate niciun sfârşit.

Ocoliră colţul unui zid scund şi se opriră dinaintea unei porţi. Işi aminti cuvintele pe cari i le spusese Ginevra în după amiaza trecută şi când deschise poarta şi intră, rămase singur afară, neliniştit de lipsa ei pe care totuş o ştia dinainte şi o justifica. Merse mai departe, bâjbâind prin întunerec şi în dreptul unui copac uriaş care-şi arunca umbra peste zid sări în grădină, încercând să recunoască locurile după povestirea Ginevrei. Se afla într'un spaţiu strâmt, îngrămădit între trunchiuri înalte, înghesuit între tufişuri şi stânci. Printre frunze luna părea o fereastră de moschee zăbrelită în arabescuri ciudate. Se auzea departe, către cetate, o mandolină melancolică şi un glas limpede de tenor cântând undeva durerea şi speranţa altei iubiri. Ascultă câtva timp melodia tristă, apoi se aşează pe un trunchiu răsturnat şi aşteptă. In faţa lui tufişurile se deschideau şi lăsau loc unei poene rotunde pe care luna desena cu întunerec umbrele copacilor. Parcă ningea cu praf de argint. Noaptea era atât de înaltă şi de clară, încât infinitul plutea prin spaţiu ca un liliac tăcut pe care, dacă ar fi vrut, Enzo l-ar fi putut prinde şi ucide ca pe-o vietate adevărată. Ridică mâna după el într'un gest pe care-l ştia copilăresc şi inutil, însă pe care-l simţea necesar ca pe o dovadă a închipuirii lui. Vroia să-şi clădească singur o lume a visului şi a închipuirii pentru a putea crede în realitatea vieţii lui de acum. Dualismul acesta natural îi garanta oarecum adevărul şi continuitatea întâmplărilor prin cari trecuse cu atâta pasiune nepregătită. Coborî mâna pe mânerul spadei, îi strânse fierul rece şi işi aminti că în viaţa *de dincolo* nu mânuise niciodată vreo armă. Şi poate că în noaptea asta Ginevra avea să aibă nevoe de braţul sigur al unui spadasin Insă cuvintele ei îi reveniră în minte şi-l liniştiră. Tot ce vei vedea, spusese ea, se va întâmpla ca la teatru. Odată drama terminată actorii se retrag în culise şi reîncep viaţa lor de toate zilele. Morţii se ridică singuri, pentrucă nu sunt morţi decât pentru o clipă, intrigantul devine om de treabă fiindcă numai rolul îi cerea să fie altfel, eroina se duce să se culce plină de gândurile vesele sau triste pe cari le lăsase dincoace de scenă. Tragedia vieţii noastre, tragedia tuturor personagiilor eternizate de artişti, stă în repetiţia la infinit a fragmentului de viaţă în care au fost surprinşi. Ţi-am spus că noi n'avem istorie. Intâmplările noastre revin aceleaşi în fiecare an, căci dacă ne-am supune aceloraşi legi ca voi, nu ne-ar mai deosebi nimic, iar omenirea s'ar frământa inutil pe mai multe planuri de evoluţie, însă pe acelaş picior istoric. Tragedia voastră e devenirea, tragedia noastră e revenirea.

Ca să-l convingă îl făcuse să vină aici, în grădina aceasta sălbatecă şi plină de mister, unde fratele Ginevrei avea să moară de sabia iubitului ei, a iubitului de atunci, căci iubitul de acum, gândea Enzo, sunt eu însumi. Ginevra spunea că zâmbetele lor seamănă, că pictorul acela care mânuia ziua penelul iar noaptea spada şi pumnalul,

prindea în colţul gurii ceva din seninătatea zâmbetului său. Ce ciudată corespondenţă peste veacuri! Nu-l ura pe pictorul Ginevrei, ci îi provoca un sentiment de milă pentru dragostea pe care o pierduse. Era un rival scos din luptă de voinţa femeii, care se îndrăgostise de Enzo, pentru a evada din viaţa monotonă a tabloului şi pentru a fugi cu el în lumea mişcătoare de dincolo. Duelul din noaptea aceasta se repeta aidoma de ani nenumăraţi, ca o piesă de teatru al cărei succes se putea numi *eternitate*. Reprezentaţia avea să fie însă întreruptă în curând căci eroina principală se plictisise de rol. Enzo încercă să-şi amintească acţiunea. Pictorul, care era un maestru celebru al veacului XVI, însă de origină obscură, fusese invitat să picteze portretul nobilei Ginevra Benci, fiica unui magnat florentin. Pictorul executase lucrarea şi găsise că seamănă atât de bine cu modelul, încât fugise cu acesta, lăsând în loc o pânză de o uimitoare perfecţiune. Cei doi fugari îşi trăiră dragostea într'o casă a pictorului, ascunsă pe coasta împădurită pe care se afla Enzo acum şi unde îi surprinsese în cele din urmă fratele Ginevrei. Intâlnirea dintre cei doi duşmani avusese loc în poiana aceasta, într'o noapte la fel. Unul era furios pentrucă îi fusese pătat prestigiul familiei, celălalt pentrucă nu înţelegea să întrerupă o idilă abia începută. Argumentul fiecăruia strălucise în vârful spadelor cari se încrucişaseră ca două fulgere de argint. In cele din urmă pasiunea învinsese orgoliul.

Intriga era destul de banală şi devenise şi mai banală după căsătoria eroilor, când pictorul zugrăvise în portret inelul care le sfinţise legătura. Excesul lui de fidelitate integrase fragmentul acesta sângeros în viaţa eternă a personagiilor din tablou.

Il scutură din gânduri zgomotul porţii trântite cu furie de o umbră care înainta grăbită prin poiană către casa din fund. Enzo auzi bătăi într'o uşă de lemn, apoi zări lumină la una din ferestre. Fratele Ginevrei, căci el era, reveni în poiană, îşi scoase pelerina cu gesturi calme, o întinse pe jos ca pentru un somn apropiat, apoi trase spada care fulgeră în bătaia lunii şi aşteptă. Părea mai degrabă un personagiu plictisit, decât un răzbunător orbit de furie şi hotărît să spele în sânge onoarea familiei. Uşa casei se deschise în cele din urmă şi Ginevra apăru la braţul pictorului, scăldată în lumina albă a unei cămăşi care-i desvăluia frumuseţea pură. Pletele negre fluturau pe umerii goi şi ochii scânteiau în întunerec limpezind parcă misterele acestei nopţi încărcate. Când privi chipul pictorului Enzo îşi reţinu cu greu un strigăt de uimire şi mânie: pe buzele necunoscutului flutura propriul său zâmbet. O ură surdă îi încleştă mâna pe mânerul spadei. Inţelegea acum dece Ginevra îl chemase din realitate tocmai pe el. Inţelegea dece îşi alesese tocmai în el un salvator din hotarele unei lumi pe care voia să o părăsească şi unde lăsa totuş regretul şi melancolia unei mari iubiri. Dragostea ei pentru Enzo era o minciună. Numai zâmbetul lui o ademenise, zâmbetul acesta care trebuia să-i amintească dincolo zâmbetul celui pe care-l iubea într'adevăr. Inţelegea cum singură pasiunea putuse să o facă să iubească pe ucigaşul fratelui ei. Şi îşi explica acum graba cu care i se dăduse, patima falsă şi copleşitoare cu care-l încercuise şi-l urî pe pictorul acela ca pe un rival adevărat... Cei doi încrucişaseră săbiile după ce îşi spuseseră câteva cuvinte de ură oficializată şi calmată de scurgerea anilor. Mânia lor era atât de contrafăcută, atât de teatrală şi de ridiculă încât sângele care ţâşni în cele din urmă din gâtul fratelui străpuns, părea un lichid străin comandat anume pentru această împrejurare. In cădere *mortul* avu grijă să se întindă comod pe mantia pregătită de el singur cu câteva clipe mai 'nainte. Pictorul şterse spada de poalele pelerinei, veni către femeea care se silea să plângă sincer şi o cuprinse

în braţe ca pe o pradă care-i aparţinea de drept. O îmbrăţişare nesfârşită încununa tragedia nostimă a acestui omor.

Enzo nu se mai putu stăpâni şi izbucni din tufişul unde stătuse ascuns, hotărît să-şi ucidă rivalul şi să ducă în lumea lui o Ginevra îndoliată cu adevărat şi îndrăgostită de un singur zâmbet: zâmbetul lui. Căci deşi îi descoperise strategia, deşi înţelegea că fusese în braţele ei un simplu instrument al evadării, continua să o iubească şi să-i dorească dragostea cu aceeaş pasiune care-l aruncase în aventura aceasta nocturnă.

Pictorul îl întâmpină surprins şi obosit. Părea că încearcă să-şi amintească acest episod secundar pe care i se părea că nu-l repetase de multă vreme. Enzo îi simţi spada nesigură, i-o lovi cu putere şi-i străpunse pieptul dintr'o parte într'alta cu atâta furie încât nu mai izbuti să tragă fierul înapoi. Trupul celuilalt se prăbuşi greu în iarba udă şi rămase nemişcat, cu gura căscată din care sângele se prelingea ca un fir roşu şi cu spada înfiptă în piept ca o cruce de mormânt.

Privi către Ginevra, aşteptând blestemele ei, însă femeea se apropie cu paşi legănaţi, îi încolăci umerii cu braţe albe scăpate de sub faldurile cămăşii ca două lebede eliberate şi-i şopti apropiind buzele umede şi calde de urechea lui:

— Suntem liberi acum, iubitul meu.

Ii simţea trupul fierbinte, clocotind de sângele tânăr care-l striga, îl subjuga şi-l făcea să uite. O cuprinse în braţe ca pe un copil şi începu să coboare prin grădină către râu. I se păru că aude paşi în urmă. Se opri speriat, căută înfrigurat spada, însă îşi aduse aminte că rămăsese în pieptul duşmanului. Imaginea celui mort îl linişti. Cine mai putea fi în noaptea asta, când Ginevra era numai a lui şi când lumea cea adevărată îi aştepta dincolo de pânza din galeria Perugiei?

La mijlocul râului văzu în urmă un braţ de om de-asupra apelor şi, parcă, forma unui chip cunoscut. Cine putea fi când atâtea omoruri se întâmplă noaptea la Florenţa? Vreun nefericit ucis din răzbunare sau din dragoste. Ginevra îl privea speriată şi-l ruga să lopăteze mai repede, ca şi cum i-ar fi urmărit cineva, cineva care ar fi putut-o împiedeca să fugă. Ajunşi pe malul celălalt începură să alerge, deşi Enzo se convinsese că nu e nimeni în urmă. Aşa voia Ginevra în nerăbdătoarea ei dorinţă de a ajunge dincolo. O groază fără pricină îi strângea însă inima şi-i îmbrobonea fruntea. In grădina pustie, profilat pe fereastra lunii ca un duh, ogarul persan îi întâmpină cu un urlet sinistru. Parcă gemeau pânzele negre ale nopţii. Alergară, turburaţi amândoi, în odaia Ginevrei, acolo unde se întâlneau două lumi: Florenţa trecutului şi, dincolo de spaţiul colorat, Perugia prezentului şi a libertăţii. In pragul dintre cele două veacuri îi aştepta cineva, cu pieptul gol, înnegrit de sângele care gâlgâia într'una dintr'o rană grea, cu ochii sticloşi şi goi, cu pletele sburlite peste tâmple ca nişte aripi răvăşite. Glasul pictorului îi păroni în loc.

— Ai şi uitat, Enzo Terga, legea vieţii noastre? Ai uitat că n'avem istorie şi nici moarte deci? Tu le ai pe amândouă, căci una atrage pe cealaltă.

Şi apropiindu-se dintr'un salt îi sparse pieptul cu spada şi-l rostogoli însângerat în istoria lumii lui.

Fu găsit acolo de un grup de vizitatori care nu cunoştea pe străinul acela îmbrăcat în haine din alt veac, scăldat în sânge închegat, înţepenit cu braţele pe rama unui tablou, ca într'o ultimă rugă, sub zâmbetul calm al Ginevrei.

CETATEA PEREGRINARĂ

DE

ION ŞIUGARIU

ARS POETICA

lui Mircea Eliade

Aici e numai luptă aspră pentru soare...
In fiecare lacrimă din vis se sbate
Chemarea înălţimilor nemuritoare
Şi foamea tot mai mare de singurătate.

In fiecare strigăt arde o dorinţă
De împlinire sufletească şi lumină,
De ridicare pes e propria fiinţă
Şi de cunoaştere înaltă, cristalină.

In fiecare rătăcire printre gânduri
Spre *altceva* o fugă crudă ne frământă
Şi mâna asta aplecată peste rânduri
E rugăciunea cea mai pură şi mai sfântă.

Ispitele pământului rămân departe
Şi numai cerul regăsirilor ne cheamă.
Pornim pe albe cărărui ce duc spre moarte,
Cum am porni spre înviere, fără teamă.

Nu prea dorita linişte ne preocupă,
Ci numai truda de-a ne înălţa spre ea;
Nu ceeace avem în noi, ci goana după
Necunoscutul ce nicicând nu-l vom avea.

Şi ne atrage nemurirea din cuvinte
Nu pentru ceeace prin ea în vremi vom fi,
Ci numai pentru frământările preasfinte
Şi bucuria unică de-a le râvni.

MARELE ÎMPĂRAT

O fugă tot mai aspră după cerul pur,
In suflet, ca un roşu trandafir, ardea,
Şi cântecul nepământean crescut din ea,
Era balsam şi hrană pentru trubadur.

O mână de arhanghel alb, îndepărtat,
Atât de des îl mângâia pe frunte, blând
Şi nimeni nu ştia că dincolo de gând,
In inima aceasta creşte-un împărat.

El, depărtărilor prea diafan stăpân,
El, albelor corăbii sprinten căpitan...
Cuvintele cădeau ca boabe de mărgean
In setea asta plină de miros de fân.

Era şi multă rugăciune tristă 'n el,
Dar niciodată noapte omenească, grea,
Căci totdeauna, printre zile, rătăcea
Surâsul unui cântec vechi, de menestrel.

PĂDUREA POVESTEŞTE ZĂRILOR

Pădurea povesteşte zărilor încet,
Toţi arborii şi pietrele ascu tă mut:
O, cine-ar fi crezut? O, cine-ar fi crezut?
Copilul ăsta singuratic e poet.

In fiecare zi îl văd trecând pe-aici,
Cu moartea, ca o soră, pe sub crengi de alun..
Şi e atât de bun... Şi e atât de bun. .
In plete poartă frunze galbene, panglici.

Dar prea e uneori în ochii-i fulger mult
Şi prea e mare tunet în tăcerea lui.
O, cum aş vrea să-i spui!.. O, cum aş vrea să-i spui!..
In fiecare seară sufletu-i ascult.

Târziu, îi face luna albă semn discret,
El pleacă printre stele meditând tăcut.
O, cine-ar fi crezut? O, cine-ar fi crezut?
Copilul ăsta singuratic e poet...

ARC

Când seara câteodată singuri rătăcim,
Prin holdele aceste vaste de trifoiu,
Atâta albă liniște coboară în noi,
Că uneori ne doare greul nimb sublim.

Doar peste fruntea tristă pune verzi cununi,
Nepământeanul arc din noi, întins etern;
Și 'n inimă peste lumini, încet se cern,
Atâtea flori de negrăite rugăciuni.

E numai cânt de slavă 'n fiecare, nou,
Ca 'ntr'o ogradă cu reflecții de cristal,
Și mâinile, ca două bolte, triumfal,
Ridică peste lume nefiresc ecou.

GRECIA CLASICĂ VĂZUTĂ DE CÂȚIVA EUROPENI MODERNI

DE

PERICLE MARTINESCU

O adevărată bucurie spirituală ne-a produs apariția cărții domnului prof. Al. Rosetti „Note din Grecia". Este cea dintâi carte apărută în românește despre comorile artistice ale Greciei și profunda influență pe care o au ele asupra sufletului și spiritului celui ce le vizitează. Lectura ei are darul de a evoca într'o formă simplă impresii cât se poate de reconfortante.

In general, tot ce s'a scris despre Grecia până acum — și s'a scris enorm de mult—se împarte în două categorii: pe deoparte reportagii literare asupra felului cum se poate face o croazieră în această țară, asupra frumuseților peisajului elen, unde îmbinarea poetică dintre pământ și apă creiază una dintre marile atracții turistice ale Europei, sau descrieri ale monumentelor și muzeelor grecești, pretextul celor mai multe excursiuni care se fac în această țară; pe de altă parte există o întreagă literatură mai înaltă, ca să zicem așa, care spărgând panorama frumuseților concrete ce creiază atâtea divertismente peregrinărilor prin Grecia caută să pătrundă semnificația adâncă, spiritualitatea nepieritoare și atât de puternic legată de strălucirea monumentelor sau de farmecul ruinelor antice care te pun pe gânduri și-ți stârnesc totdeauna admirație neprecupețită. Cartea d-lui prof. Al. Rosetti face parte din categoria acestora din urmă, înglobându-se în rândul puținelor opere similare produse de spirite europene variate venite în contact cu ființa vie și eternă a Greciei antice.

Este foarte vast numărul cărților care s'au scris despre Grecia în ultimul secol și ceva; numărul acelora însă care nu au numai o semnificație informativă, ci pot constitui adevărate catehisme spirituale pentru o epocă sau pentru un om, e foarte redus. De obiceiu, toți cei care au ajuns în Grecia, chiar dacă au plecat cu gândul de a nu divorța niciodată de rațiune și reflecție, au căzut pradă entuziasmului stârnit de frumusețile întâlnite acolo și dacă au încercat să scrie ceva pe urmă, au scris fie o carte de reportaj turistic, fie o operă bombastică produsă de o exaltare sentimentală în fața ruinelor măreție. Trebuie să fie cineva înzestrat cu o forță spirituală deosebită spre a putea rezista în fața atâtor opere care întruchipează frumusețea cea mai desăvârșită și spre a nu cade pradă en-

tuziasmului produs de ele. Deaceea numai oamenii maturi, şi dintre aceştia nu chiar toţi, ci numai aceia familiarizaţi cu exerciţiile şi capriciile Spiritului, aceia cu o educaţie intelectuală completă, au putut rămâne ei înşişi în faţa capo-d'operilor greceşti. Nimic nu e mai frumos, mai interesant, mai reconfortant decât lectura unei cărţi despre Grecia scrisă de cineva care tot timpul şi-a stăpânit sentimentul, după cum s'a ferit să nu cadă nici în exces de raţionalism, judecând valoarea Greciei clasice după mobilitatea spirituală şi sufletească, după armonia produsă de ruinele acesteia în personalitatea sa. Aceste opere sunt adevărate catehisme, după cum am spus, atât pentru definirea personalităţii cuiva, cât şi pentru definirea caracterului spiritualităţii unei epoci.

Contactul cu Grecia a fost totdeauna pentru Europa şi pentru Europeni contactul cu izvorul clasic al înţelepciunii şi al frumuseţii artistice. Dela venerabilul Pausanias, primul cercetător european al clasicismului grecesc, până la cei mai actuali vizitatori ai nepieritoarelor ruini, fiecare epocă de cultură şi civilizaţie europeană, fiecare artist sau om de cultură superioară a fost ispitit să cerceteze acest muzeu viu al antichităţii şi să-şi verifice în faţa operelor de acolo forţa şi caracterul energiei lui spirituale, ambiţiile şi concepţiile despre viaţă sau despre artă. Pentru Europa modernă în special, şi anume Europa ultimului secol şi ceva, dela Chateaubriand încoace, Grecia a constituit o permanentă piesă de încercare, un permanent examen de conştiinţă şi, pe deasupra, contactul cu o tinereţe spirituală neobosită în faţa căreia solii lumii moderne găseau totdeauna o linişte şi o reconfortare adâncă. Nu ne gândim, firește, când spunem acestea, la acea pleiadă de artişti şi scriitori clasicizanţi care şi-au făcut din descrierea şi exaltarea frumuseţilor antice care pot defini o epocă sau un crez artistic precizat şi care s'au îndreptat spre Grecia mai mult dintr'o necesitate interioară de a se regăsi pe ei înşişi şi de a-şi creia acel echilibru adânc necesar desvoltării şi împlinirii lor spirituale. In acest sens nu greşim dacă afirmăm că pulsul spiritual al Europei din diferite epoci se poate cunoaşte şi după atitudinea ei în faţa Greciei sau după felul cum au fost privite şi interpretate monumentele clasice.

Clasicismul stă la baza întregei culturi moderne; fiecare producător de cultură modernă însă, dacă a căpătat o educaţie intelectuală mai mult sau mai puţin depărtată de valorile clasice, personalitatea lui n'a căpătat integritatea şi amploarea deplină decât în contact cu acest clasicism. Clasicismul grecesc a fost şi este arbitrul tuturor formelor de cultură europeană modernă, chiar şi al celor născute dintr'o reacţie faţă de el. In clasicismul grecesc au fost descoperite toate virtuţile eroice ale omului modern, şi toate valorile reconfortante ale frumosului artistic. Din epocă în epocă, Europa a simţit parcă nevoia să trimeată câte unul dintre cei mai reprezentativi oameni ai ei, să cerceteze încă odată legile clasice şi să-şi cunoască pulsul artistic şi spiritual după felul cum sunt interpretate, la timpul respectiv, formulele care definesc o artă şi o civilizaţie eternă. Unii au în-

genunchiat cu smerenie în faţa ruinelor antice, alţii au îmbrăţişat cu fanatism colonadele albe ale templelor, alţii s'au reţinut dela orice admiraţie, găsind în formulele clasicismului un crez tocmai contrar cu al lor.

Ni s'a părut interesant, cu ocazia apariţiei „Notelor" d-lui prof. Al. Rosetti, să facem o scurtă privire asupra felului cum a fost privită Grecia în ultimul secol de europeni observând totdeodată cum a evoluat spiritualitatea modernă dela romantism încoace. Nu sunt mulţi călătorii care ajunşi în Grecia au descoperit acolo o formulă de artă şi viaţă care i-a tulburat atât de adânc încât voiajul în Grecia a însemnat un moment hotăritor în formarea personalităţii lor. Dar tocmai fiindcă nu sunt mulţi, călătoria lor devine mai interesantă şi rămâne semnificativă pentru o epocă sau pentru o generaţie întreagă.

Voiajul în Grecia suscită cele mai înalte probleme ale existenţei: problema artei, problema destinului, problema libertăţii, problema misticismului religios, problema sacrificiului sau a eroismului individual. Toate aceste probleme care zac în mod latent în fiecare european modern, Grecia le desprinde din tainice ascunzişuri sufleteşti, le scoate la iveală şi le ridică în faţa conştiinţei cu o gravitate superioară. Trecut prin focul ei încins, omul se simte mai tare sau mai slab, după structura lui spirituală şi după calităţile cu care l-a înzestrat epoca lui. Iată pentruce ni s'a părut interesant să trecem în revistă câţiva din aceşti călători prin Grecia, a căror mărturie despre felul cum au văzut această ţară, are o importanţă cu totul capitală pentru geografia spiritului modern.

Inainte de 1800, Grecia era privită numai cu sentimentul şi cu ochiul. Pitorescul ei, arta clasică, mitologia, toate acestea interesau lumea, dar nimeni nu vedea în ele o frământare spirituală profundă, o luptă aprigă între spirit şi materie, luptă care caracterizează lumea modernă. Călătorii mai noi însă au început să înţeleagă că în darul sau în trupul ruinelor greceşti există aceeaşi vitalitate acerbă şi complexă ca şi în spiritul lor şi au început a se preocupa să deslege şi enigmele, nu numai simbolurile, care au stat la baza creaţiei unor asemenea opere. Natural, unii au dus mai departe aceste intuiţii, alţii s'a rezumat la impresii superficiale.

In ordine cronologică, cel dintâi călător modern care dă semnalul asupra importanţei Greciei clasice, e Chateaubriand. Romantic prin excelenţă, purtând cu el cea mai mare doză din acel „rău al secolului" ce caracteriza vremea şi oamenii epocii lui, Chateaubriand în generoasele şi pompoasele descrieri din „Itinerar", priveşte Grecia mai mult ca amator de pitoresc, cu toate că într'o „Notă" ulterioară voiajului (făcut în 1806), se arată un pasionat apărător al Greciei ameninţată de Turci, aducându-le aminte contimporanilor că trebue să ferească de invazia „barbarilor" începutul de civilizaţie ce se vede *„în mormântul unui popor care a civilizat pământul"*. Cu toată conştiinţa lui despre importanţa „miracolului grec", Chateaubriand nu şi-a putut însă remedia în călătoria sa suferinţa generică a secolului. Voiajul lui se reduce la descrieri pitoreşti şi la im-

presii romantice condiţionate de starea lui sufletească. Totuşi, câteva accente mai profunde îi smulg şi lui priveliştile glorioase şi măreţe ale antichităţii. In mijlocul peisajului din jurul Spartei, Chateaubriand ne descrie astfel impresiile lui: „Je pris mon parti: je me couchai sur le divan, dans l'angle de la salle. Une fenêtre avec une grille en roseaux s'ouvrait sur la vallée de la Laconie, où la lune répandait une clarté admirable. Appuyé sur le coude, je parcourais des yeux le ciel, la vallée, les sommets brillants et sombres du Taygète, selon qu'ils étaient dans l'ombre ou la lumière. Je pouvais à peine me persuader que je respirais dans la patrie d'Hélène et de Ménélas. Je me laissai entraîner à ces reflexions que chacun peut fair, et moi plus qu'un autre, sur les vicissitudes des destinées humaines". Iar tot acolo, pe ruinele Spartei, impresiile lui capătă un accent mai tragic atunci când, suit pe vârful muntelui Menelaion, are în faţă întreaga privelişte de deasupra râului Eurotas: „Un mélange d'admiration et de douleur arrêtait mes pas et ma pensée, le silence était profond autour de moi: je voulus du moins faire parler l'écho dans les lieux où la voix humaine ne se faisait plus entendre, et je criai de toute ma force: Leonidas! Aucune ruine ne répète ce grand nom, et Sparte même semble l'avoir oublié".

Toate gesturile şi exclamaţiile lui Chateubriand sunt manifestările unui romantic rătăcind pe deasupra ruinelor pe care le cântă, fără a găsi însă în ele vreo consolare sau vreo lecţie mai adâncă şi mai liniştitoare pentru spirit. Când a ajuns la Atena în faţa Acropolei şi a templelor din jurul ei, tot ce a putut să spună Chateubriand impresionat de frumuseţea monumentelor şi a priveliştei, e atât: „simţiam că aş fi voit să mor cu Leonidas şi să trăesc cu Pericles". Pe urmă începe aceleaşi descrieri despre peripeţiile lui şi oamenii locului, despre fapte neimportante, banale, petrecute în jurul său. Ca romantic, pe Chateanbriand îl interesau numai perspectivele, peisagiile, imaginile: o privire superficială a lumii — şi o lume pe care el o înzestra prin forţa temperamentului liric, cu entuziasmele sau cu tristeţile lui. Dealtfel Statul grec de astăzi îşi datorează în mare măsură independenţa lui faptului că a fost vizitat de romanticii entuziaşti care, impresionaţi de pitorescul său, au iubit Grecia şi au ajutat-o totdeauna. In preferinţa lor pentru ruine şi cimitire, toţi romanticii vedeau un mormânt în Grecia. Chateaubriand „mormântul unui popor care a civilizat pământul"; Lamartine, „un mormânt căruia i s'au furat osemintele", Byron şi-a îngropat trupul lui însuşi în acest mormânt glorios. In vremea romantismului, aşa dar, Grecia era un motiv de inspiraţie, un loc de reculegere ori de meditaţie melancolică, sau un pretext de luptă pentru libertate. Elemente cu totul superficiale, faţă de complexitatea de sentimente şi idei descoperite mai târziu în ruinele greceşti care invită spiritul la atâtea vaste probleme.

După romantism, a urmat epoca pozitivismului exagerat, în care misticismul şi ştienţismul se îmbinau într'un mod ciudat aşa cum se îmbina certitudinea cu scepticismul, sau cum se împrieteneau domnul Taine cu

domnul Renan. Pentru Taine, *Parthenonul*, mai mult decât un templu, reprezintă religia universală a artiştilor şi filosofilor, fiind mărturia unei societăţi în care nu exista rău şi unde acţiunea şi visul se armonizau. Abia în timpul său antichitatea începe să rodească într'adevăr în câmpul spiritului modern. Pentru prima dată fenomenul clasic e privit în sine, desvăluit de toate podoabele mitologice şi superstiţioase de mai înainte. Este destul de cunoscută epocala „*Rugăciune de pe Acropole*" a lui Renan, care, în timp ce căuta să dovedească natura omenească a lui Iisus, o socotea divină pe *Pallas-Atena* şi mărturisea că a avut pe Acropole, o revelaţie divină mai puternică decât atunci când a citit pentru prima dată Evanghelia. Raţionalist fervent, împovărat de o mulţime de idei şi prejudecăţi spiritualiste, Renan a avut o sensaţie de uşurare şi purificare când s'a trezit pe Acropole în faţa „miracolului grec", expresie ce-i aparţine, la întoarcerea din voiajul său în Palestina unde căutase să reconstituiască viaţa lui Iisus. „Ceasurile petrecute pe colina sacră erau ceasuri de rugăciune", spune el. Toată viaţa i se concentrase într'o singură clipă, stăpânită în mod tiranic de admiraţia pentru opera antichităţii, şi îşi dădu seama de toate exagerările, de toate păcatele epocii şi spiritului lui. „Lumea întreagă atunci mi s'a părut barbară!" Cât de patetică şi grandioasă era „rugăciunea" lui de pe Acropole ne-o spun aceste rânduri dela începutul ei, adresate Parthenonului: „O noblesse! O beauté simple et vraie! Déesse dont le culte signifie raison et sagesse, toi dont le temple est une leçon éternelle de conscience et de sincerité, j'arrive tard au sein de tes mystères: j'apporte à ton autel beaucoup de remords. Pour te trouver, il m'a fallu des recherches infinies. L'initiation que tu conférais à l'Athénien naissant par un sourire, je l'ai conquise à force de réflexions, au prix de longs efforts"...

In exclamaţia lui Renan făcută în faţa antichităţii e cuprinsă toată desnădejdea epocii lui de a căuta Adevărul şi Frumuseţea supremă, precum şi întreaga complexitate spirituală a lumii moderne atât de turburătoare, pusă alături de seninătatea şi graţia antichităţii. La Renan însă admiraţia pentru antichitate capătă o nuanţă exagerată şi emfatică.

In 1896 se produceau la Atena jocurile primei olimpiade moderne. Charles Maurras e trimes în calitate de reporter să ia parte la aceste jocuri. Cu această ocazie Maurras cunoaşte Grecia şi ia contact cu vestigiile antichităţii elene. La întoarcere scrie o carte—Anthinea—în fruntea căreia se putea ceti următoarea dedicaţie: À Gustave Genicot, directeur de la *Gazette de France*, pui ayant envoyé en Grèce l'auteur de ce livre vit aller et venir le visage d'un homme heureux". (Acesta e cel mai frumos omagiu adus de un modern antichităţii)!

Pentru Maurras, antichitatea greacă nu e numai pretextul unor meditaţii romantice, nici obiectul unei rugăciuni adresată Frumuseţii supreme descoperită de raţiunea înfierbântată. El priveşte ruinele cu o admiraţie tot atât de mare, însă o admiraţie în care raţiunea şi sentimentul îşi au

partea egală. *Omul* se apropie mai mult de antichitate, sau, mai bine zis își apropie mai mult antichitatea. „Timp de o lună, spune autorul *Anthineei*, am știut ce este grația, ce este puterea, și am aflat printr'un contact senzual și fizic esența limpede a acordului lor". Aproape ca și Renan, dar mult mai discret și mai temperat, mult mai conștient de fiecare tresărire pe care ruinele o produc în ființa lui, Maurras, pe aceeași cale a rațiunii caută să-și apropie obiectul frumuseții, pe care apoi îl admiră într'o absorbire totală a ființei lui fizice și spirituale. Dar nu numai cu rațiunea, ci și cu sensibilitatea se apropie Maurras de prima coloană. In fața ei un sentiment de rușine că e un om destinat să fie obiectul luptei dintre Bine și Rău, dar în acelaș timp e mândru de destinul său, și cu această mândrie discretă îmbrățișează coloana de marmoră și o sărută : „Sur cette colonne, apperçue la première du choeur des jeunes Propylées, j'entourai de mes bras l'espace, autant que je pus en tenir, et, inclinant la tête, non sans prudence à cause d'une troupe d'Americaines qui se rapprochaient avec bruit, prenant même grand soins que l'on me crut en train de mesurer la circonférence, je la baisai de mes lèvres comme une amie".

Acropole îi deschide tânărului Maurras orizontul spre o mulțime de probleme asupra artei și vieții, îi pune în față exemplul unei energii eroice care „rând pe rând exaltă și înfrânge", și, încărcat de euforie, îmbătat de frumusețea complexă a „miracolului grec", se întoarce în Franța cu „înfățișarea unui om fericit".

Aproape în acelaș timp, patru ani mai târziu (în 1900), întreprinde și Barrès o călătorie în Grecia. Impresiile lui, descrise în frumoasa carte „*Le voyage de Sparte*", sunt însă cu totul diferite și surprinzătoare. Orgoliul omului modern, conștient și mândru de civilizația lui, se trezește în fața Acropolei ca în fața unei frumuseți străine și de caracterul și de natura lumii în care trăiește el. Spre deosebire de toți înaintașii lui, Barrès a vizitat Grecia cu luciditate, ferindu-se de a fi captivat fie de sentimentalism, fie de literatură, fie de forța evocatoare a ruinelor. A căutat totdeauna să-și păstreze nealterată integritatea spirituală în fața antichității, s'o privească astfel și să distrugă diferența dintre lumea veche și lumea lui.

E interesant de urmărit voiajul lui Barrès și de observat toate reacțiunile pe care locurile și monumentele antichității grecești le-au provocat în sufletul său. Copil al Lorenei, pe Barrès nu-l interesa peisagiul grecesc ; îndrăgostit de Veneția, Sevila și Toledo, Atena nu reprezenta pentru el decât o regină moartă a cărei glorie a fost odată atât de frumoasă, dar astăzi nu mai reprezintă pentru el nimic din splendoarea de altă dată ; în sfârșit, admiratorul artei creștine dela Chartres și celelalte catedrale apusene, arta greacă veche e străină de sufletul său, e opera unei alte epoci, a unei alte civilizații. Parthenonul nu răscoleștse în sufletul său acea muzică indefinită pe care i-o răscolește Pascal, de pildă, sau creștinismul, cu toate că recunoaște marea valoare artistică a acestui monument care-i suscită cele mai mari și mai grave probleme intelectuale. Reacțiunea lui Barrès în fața artei ateniene e

singulară și trădează orgoliul omului modern care, simțind că ceva amenință integritatea lui sufletească și spirituală, caută să se pună în gardă : „După trei săptămâni de ședere în Atena, zice el, am întâlnit pe Acropole revelația unei vieți superioare care nu poate să fie a mea. Arta mă stingherește și mă supără, mă lipsește de fericirea caldă pe care ne-o dă deobiceiu arta și natura. Nu sufăr numai de neputința de a mă identifica cu sufletul atenian, ci și de a recunoaște cu evidență iremediabila mea subalternitate. Perfecțiunea artei grecești mi se impune ca un fapt, dar afirmând-o mă anulez pe mine... Niște scări rezemate de fațada occidentală mi-au permis să examinez și să ating cu mâna tinerii cavaleri ai frizei de pe fronton ; eram atât de preocupat de falimentul esteticei mele încât, coborând scara, mi-am pierdut echilibrul. Accidentul acesta denotă prea bine că înaintez destul de prost în Atena și că dacă fac un pas înainte înseamnă că mă distrug pe mine. Ar fi o detestabilă lipsă de gust să fac asta într'un asemenea loc. Inseamnă să nu fii decât un barbar, să fii complect lipsit de orice aticism pentru a termina mica poemă a vieții într'o cădere atât de pretențioasă".

In consecință, Barrès nu se oprește la Atena, ci își continuă voiajul, spre cealaltă cetate, spre Sparta. Dacă în fața Atenei rămăsese rece, inaderent la arta superioară a epocii de înflorire a elenismului, Sparta, cu decorul ei grav, auster și cu amintirile eroilor ei civili și militari, i-a răscolit adânc tot sufletul, i-a propulsat tot elanul liric. Sparta eroică a lui Leonidas, Sparta idilică a lui Paris și Elena, Sparta virilă a lui Solon și Licurg, stârnește întreaga admirație a lui Barrès, îi umple spiritul cu cele mai serioase meditații și sufletul său capătă amploare, întinerește, se simte cu adevărat fericit deasupra acestui cimitir care „comemorează cele mai ilustre dolii". Profetul patriotismului francez și al energiei naționale găsește în Sparta locul unde concepțiile și aspirațiile lui se potrivesc cel mai bine cu evocările trecutului și cu decorul priveliștilor din jur. Dacă la Atena nu s'a putut împăca nici cu orașul, nici cu arta clasică ateniană, aici Barrès mărturisește : „A quarante ans, c'est Sparte où je veux me fixer".

Ciudat este faptul că Barrés, artistul prin excelență, a vizitat Grecia nu ca artist, ci ca ideolog. Este singurul din această speță și tocmai pentru asta lectura voiajului lui devine cu atât mai interesantă.

In secolul nostru și în special dela război încoace, Grecia e foarte des vizitată de artiștii și oamenii de cultură europeni. Dintre multele însemnări de călătorie făcute în această țară, cel mai interesant și cel mai semnificativ pentru spiritualitatea contemporană este desigur voiajul lui Jacques de Lacretelle intitulat elocvent „*Le Dieu-Diac ou Le voyage de Grèce*" (Grasset, 1931)

Chiar din titlul volumului se vede la Jacques de Lacretelle intenția de a arăta că un voiaj în Grecia are, pentru un temperament de artist, tot felul de dificultăți sufletești, dar în acelaș timp și posibilitatea de a creia o armonie între spirit și carne, între rațiune și pasiuni, facultăți care trebuesc deopotrivă cultivate pe tot parcursul acestui voiaj. Expresie a

unei spiritualităţi frământate şi a unei epoci în care personalitatea omenească e stăpânită de impulsiuni şi lupte interioare atât de contradictorii, experienţa lui Lacretelle în Grecia încearcă să arate că omul de azi fără a ignora valoarea monumentelor şi problemele pe care le suscită ele şi fără a rămâne insensibil faţă de priveliştile universului grecesc, străbate toate vestigiile antichităţii preocupat mai mult de problema armoniei sale sufleteşti şi de gândul de a descoperi şi stăpâni toate legile şi capriciile spiritului. In faţa Parthenonului, de pildă, Lacretelle nu se opreşte nici la frumuseţea exterioară a monumentului, nici la evocările ce plutesc în jurul lui, ci caută să găsească în propriul său spirit legile care au stat la baza construcţiei unei asemenea opere. Privind măreţul monument, artistul merge şi mai departe: încearcă să desvăluiască toate misterele ce sălăşluesc în spiritul creator, să-şi analizeze propriile lui facultăţi intelectuale studiind fiecare părticică a templului, fiecare împletire de umbră şi lumină, fiecare îmbinare de linii şi mişcări abstracte, fiindcă pentru el acest edificiu este ilustraţia cea mai fidelă a gândirii, însuşi stilul spiritului. Pe tot parcursul voiajului său, Lacretelle nu mai e preocupat de ideea de a găsi o corespondenţă între universul lui sufletesc şi universul clasic, ci e stăpânit numai de problema realizării armoniei lui interioare, luând drept exemplu armonia artei şi lumii clasice unde toate elementele se îmbină atât de frumos şi toate contradicţiile se împacă atât de uşor. Voiajul lui Lacretelle în Grecia e un voiaj interior, sau un voiaj în spirit.

In rândul acestor opere care se desprind din marele număr al cărţilor de călătorii în Grecia, păstrând o notă distinctivă şi având o semnificaţie indiscutabilă pentru un om sau chiar pentru o epocă, am integra şi „Notele“ d-lui prof. Al. Rosetti. „*Note din Grecia*“ nu formează ca dimensiune un volum de proporţia celor enumerate mai sus. Asta nu are nici o importanţă însă. După lectura lor rămâi cu impresia că nimic nu a scăpat călătorului rătăcit printre ruine şi monumente, atent totdeauna de a descrie, în forma cea mai simplă şi mai evocatoare, rezultatele câştigate de spiritul şi sufletul său în urma fiecărui contact cu un nou centru de antichităţi, sau cu o altă operă clasică. Suntem chiar îndemnaţi să mărturisim că însemnările d-lui prof. Al. Rosetti ne-au surprins prin scurtimea lor. Autorul a spus totul într'o conciziune perfect de închegată. Călătoriile la Olimpia, Corinth, Delphi, Delos şi întoarcerile regulate la Atena, încărcat de impresii proaspete care vor fi şi mai mult întărite de o nouă ascensiune a Acropolei, de încă o plimbare în jurul Parthenonului, sau de o altă cercetare a muzeelor, sunt descrise de autorul nostru cu o simplitate am spune rustică, dar atât de plastică şi precisă încât aproape se resimte mirosul florilor sălbatice de printre ruine, aroma vegetaţiei luxuriante din unele locuri, sau farmecul singurătăţilor încinse de soare din alte părţi. Şi — ceeace dă cărţii d-lui Rosetti caracterul precis de modernitate — peste tot autorul nu e preocupat de a descifra legendele sau anecdotele

legate de locuri sau monumente, ci permanent rămâne trează problema armoniei sale interioare. D. prof. Rosetti a vizitat Grecia nu numai cu spiritul, ci cu toată făptura unui om conştient că trece printr'un moment de fericire gândindu-se să facă în fiecare clipă şi mai amplă această fericire spre a profita şi mai mult de darurile acestei călătorii. Toate problemele au fost lăsate la o parte şi călătoria aceasta, departe de orice preocupare de studiu este, totuşi, cel mai sincer şi mai simplu studiu de realizare a plenitudinei personalităţii călătorului.

Spre deosebire de toate celelalte însemnări de călătorie, „Notele“ d-lui prof. Al. Rosetti sunt expresia sinceră şi naturală a unui călător care admiră în mod spontan Grecia şi preţueşte fiecare moment de şedere în această ţară pe măsură ce ea îi oferă atâtea posibilităţi de bucurie. Toţi ceilalţi scriitori, mai mult sau mai puţin, fac literatură; autorul nostru e departe de această preocupare şi tocmai de aceea paginile sale au o prospeţime mai vie, o forţă de sugestie mai adâncă, un colorit mai nuanţat. Aceasta este, dealtfel, atitudinea cea mai potrivită pe care europeanul de astăzi şi-ar vrea-o în faţa antichităţii greceşti. Grecia d-lui Rosetti nu mai este o Grecie intelectualizată, abstractă, ci una vie, pitorească, idilică uneori, o patrie a celor mai frumoase monumente de artă şi a celei mai originale civilizaţii moderne născută din îmbinarea primitivismului local cu aristocratismul vizitatorilor ei. Oamenii de astăzi, vizitând Grecia, nu se mai duc acolo să cerceteze clasicismul istoric, ci să descopere aticismul propriei lor personalităţi în contactul cu vestigiile armoniei eterne. Şi în această privinţă „Notele“ d-lui prof. Al. Rosetti, în eleganţa lor discretă şi în simplitatea atât de echilibrată, ni se par cele mai semnificative pentru timpul şi momentul nostru spiritual.

ORIZONTURI

SCRIITORI ŞI DESTINE

DE

HORIA NIŢULESCU

S'a scris prea de multe ori despre amara existenţă a scriitorului român, care trăeşte toată viaţa prin beciuri şi mansarde, ca să moară pe rogojina celei mai negre sărăcii. Tonul acesta de caldă pledoarie pentru rănile confraţilor, este nespus de frumos ca mărturisire a unei tandre camaraderii literare, însă nu este mai puţin o emoţionantă exagerare. Adevărul, ca de obiceiu, se află la mijloc. E drept, sunt mulţi scriitori, unii dintre ei cu nume auzite depe acum, cari trăesc ca păsările cerului, adică n'au unde să-şi plece capul şi să-şi adăpostească manuscrisele. Eterni şi iremediabili chiriaşi, copiii aceştia mari şi naivi, după o lungă robie a călimării, după ani de istovitoare panică în faţa hârtiei magice n'au isbutit să-şi agonisească măcar un cort personal pentru tihna şi visele lor. Şi iarăşi, când cancerul mizeriei a ros pretimpuriu din unele nume verzi ca nişte speranţe, palizi scriitori cufundându-se lin în bruma violetă a unui crepuscul de toamnă târzie. Nu este mai puţin adevărat că avem şi scriitori cari duc o existenţă destul de onorabilă sau cel puţin nu poartă grija zilei de mâine.

Insă nu aceasta ne interesează în primul rând, ci *condiţia spirituală* a scriitorului român, strâns legat de felul lui de viaţă.

Un scriitor nu este atât expresia spontană şi nedeliberată a unui moment istoric sau cultural oarecare, cât exponentul lor lucid, conştient, organizat şi liber. Scriitorul exprimă cu mijloacele lui de artă spaţiul spiritual al unei epoci, într'unul sau mai multe aspecte ale ei şi deci trebuie să-l cunoască deplin, cu alte cuvinte să fie perfect familiarizat cu atmosfera acelei epoci. Se cere deci ca el să aibă un nelimitat acces în toate zonele acelui climat, să circule, să ia contact, să confrunte şi să se confrunte, să-şi lărgească dimensiunile pe cadrul vast al preocupărilor, problematicilor, neliniştilor contemporane lui. Să-şi poată satisface infinita şi multilaterala lui curiozitate spirituală. Neliniştit şi avid, să caute, să sondeze, să descopere, să asimileze şi să se dărue. Nimic să-l interzică, nimic să-l inferiorizeze, să-l umilească, nici zone de cultură tabu, nici relaţii sociale inaccesibile. Nici roză a vânturilor, dar nici heliotrop şi mai puţin cârtiţă, scriitorul trebuie să trăiască vast pretutindenar şi polivalent, într'un cuvânt, excepţional. Când zic excepţional, nu mă gândesc la beţia unor trăiri neobişnuite, la frenezii extraordinare, la promovarea aventurii ca exclusiv stil de viaţă, ci la o anumită atitudine spirituală în care să plutească necontenit acest „prince des nuées" care este poetul, scriitorul.

Singurătatea creatoare, liricul turn de ivoriu nu este un climat de fiecare zi, un mediu permanent, ci un rar şi dulce popas după vânătorile spiritului, un interludiu senin după efortul aventurilor cunoaşterii. Evident, un Francis Jammes, în solitudinea Béarn-ului sau un Papini, în asprele sihăstrii toscane, au creat cele mai robuste părţi din opera lor, însă numai după mulţi ani de ardentă aventură spirituală şi de intensă simpatie cu neliniştile şi agoniile vremii lor.

Marile figuri ale literaturii universale, marii creatori de cultură în genere, au fost în acelaş timp oameni excepţionali prin stilul vieţii lor. Destinul lor, ca oameni

este uneori deopotrivă de grandios cu cel scriitoricesc, uneori paralel, stimulându-se reciproc, dacă nu chiar confundându-se. Exemplele abundă. Un Dante, de pildă ca să începem cu fruntaşul poesiei, era intelectualul perfect al epocii lui şi în acelaş timp jurist, diplomat şi om politic în care calitate a gustat din pâinea amară a exilului, într'un cuvânt, florentinul desăvârşit, om de circulaţie şi multiple relaţii, lucru pe care-l putem deduce din numărul mare al inamicilor lui, anatemizaţi pe feluritele sectoare ale infernului. In vechime chiar, Virgiliu, părintele spiritului mediteranian (cf. Théodor Haecker, *Virgile, père de l'Occident*), acest om întreg şi robust care cumulează virtuţile maxime ale latinităţii clasice, era prietenul preţuit al lui Augustus şi cinstit ca atare. Nu mai puţin şi Horaţiu şi cei ce-au gustat din sesterţii lui Mecaena. Dar ce să mai vorbim de apostolul Pavel, intelectualul care călătorise cel mai mult din lumea veche şi era familiarul câtorva culturi : talmudică, elină veche, romană şi alexandrină. Coborând în vremuri mai apropiate de noi, mărginindu-ne numai la scriitori, vedem în Franţa pe Corneille şi Racine strălucind la curtea regilor. Mult după aceea, un Chateaubriand, Lamartine şi alţii sunt diplomaţi şi miniştrii. In Germania, domnul Wolfgang von Goethe era consilier aulic. Aventurierul Byron a trăit numai în purpură şi vison. Tolstoi era de vechiu sânge albastru, iar Puşchin a trăit toată viaţa ca un prinţ. Tragicul Dostoiewschi a cunoscut şi gheţurile Siberiei şi portocalii meridionali. Fără patima postavului verde ar fi fost şi el un om bogat. Cervantes iar, a gustat din splendorile vremii lui. Părintele lui Don Quijotte era şi el ceva mare pe la Escurial. Nu e nevoe să lungim pomelnicul cu alte ginţi.

Şi noi am avut scriitori sus puşi. Diplomaţi—ca Gh. Asachi, Vasile Alecsandri, Ion Ghica, Duiliu Zamfirescu şi Al. Odobescu — şi miniştri, ca Grigore Alexandrescu, Bolintineanu, Nicu Gane, Titu Maiorescu, Delavrancea, Oct. Goga, N. Iorga, parte din ei şi una şi alta. Şi în zilele noastre au ocupat ranguri niţel mai mici, Nichifor Crainic şi Cezar Petrescu.

Iată dar că în multe rânduri geniul şi talentul au mers mână 'n mână cu înaltele sarcini, cu un traiu select.

Astăzi se mai întâmplă peste hotare lucrul acesta. La noi însă, cu câteva fericite excepţii, nu prea. Majoritatea scriitorilor români este roabă unui destin mizer şi trist. Lăsând laoparte indigenţa materială de care suferă mulţi, din pricini care dor, condiţia spirituală a scriitorului român este mediocră, dacă nu cumva şi sub acest nivel. De aici şi lipsa de orizonturi şi abundenţa preocupărilor minore. De aici acel cadru pauper, dezolant de îngust, acea atmosferă anacronică, inactuală şi lipsa aceasta de aer proaspăt vin să o compenseze acele vaste şi sfâşietoare nostalgii rurale.

De ce? Fiindcă scriitorul român n'are posibilitatea să călătorească, să se cultive, n'are un loc înalt în stima socială, vrednic de aripile lui. Cartea singură nu poate nici să-l hrănească. Să culegem câteva exemple din scriitorii în viaţă. Brătescu-Voineşti, Socratele scriitorilor români, oarecum ceva mai norocos decât alţii, a fost toată viaţa slujbaş în Dealul Mitropoliei. Tudor Arghezi este azi aşa, cam un mic fermier, mai mult un grădinar. Rebreanu n'a dus nici el viaţă mai uşoară, caşi Sadoveanu dealtfel, mai în tinereţe. Minulescu a trăit ca 'ntr'un mormânt, la minister. Bacovia iar, a dus în spate tot plumbul biurocraţiei. Unii robotesc în gazetărie, ca Cezar Petrescu, G. M. Vlădescu, N. Crevedia, Demostene Botez, N. Davidescu, Adrian Maniu şi alţii. Unii sunt belferi, ca Stamatiad, Ioachim Botez, Perpessicius, Pan. M. Vizirescu şi încă mulţi. Poetul Voiculescu e ceva pe la Radio. Biografia lui George Gregorian este însă cea mai amară.

Iată dar pe ce paie zac scriitorii români. Săracii, cine ştie păcatele cui trag! Mai mult spaţiu, mai mult ozon, lumină mai multă! Singura politică a culturii pe care trebuie s'o poarte în suliţi noua eră, care se recomandă de resuscitare spirituală este aceasta: rectificarea unui destin.

PANAIT ISTRATI, — PATRU ANI DE PĂMÂNT...

DE

ION AUREL MANOLESCU

Au trecut patru ani de zile dela moartea lui și n'a fost încă uitat!... Minunea asta firește, nu se reazimă de fel pe umerii culturali ai nici unei oficialități în cauză. Societatea Scriitorilor Români cu toate multele sale comitete și comiții, n'are dece să țină minte că pe undeva, printr'un colț de cimitir uitat, doarme împăcat cu eternitatea lui, singurul mare scriitor român pe care îl cunosc treizeci și trei de popoare, păstrându-l fiecare cu dragoste și laudă multă în inimi...

N'are de unde ști asta Societatea Scriitorilor Români. Și chiar dacă ar ști-o, — n'ar avea dece să o intereseze...

Minunea asta (cum îndrăznim să spunem noi mai sus) se reazimă pe altceva, care este și mult mai grav și mult mai serios.

Pe sufletul cetitorului anonim, — din fabrică, universitate sau din birou care la a patra tristă reamintire a lui Panait Istrati, s'a dovedit a fi mai limpede, mai pur și mai înalt decât al oricărui membru al *Societății Scriitorilor Români* sau al altei societăți interesate în această chestiune care nu e numai de inimă ci și de bun simț. Mai ales de bun simț...

...Căci, în dimineața aceia de April în care la Bellu era reamintit scriitorul care a crezut *„Arta în stare să schimbe fața păcătoasă a lumii"* în dimineața aceia ochiul oricărui trecător putea vedea înrămat în ferestrele mari ale cafenelelor din Calea Victoriei tabloul vivant al membrilor S. S. R-ului... Puneau Europa la punct între un schwartz și trei anecdote noi...

N'aveau nici măcar scuza altor ocupații. A „scrisului" de pildă...

* * *

Destinul scânteetor al scriitorului Panait Istrati, dacă n'a avut parte nici în viață și nici după moarte de recunoașterea și prețuirea camaraderească a celorlalte destine (mai puțin scânteetoare...) scriitoricești ale țării lui, s'a sprijinit adânc de dragostea vie a cititorilor lui.

„Publicul" lui Istrati stâns laolaltă reprezintă și explică înfrățirea socială pe care este dator să o realizeze — în mare sau în mic, — oricare slujitor al condeiului.

Este singurul scriitor român care înfăptuește această minune.

Dela cucoana din „lumea mare" până la hamalul din portul Brăilei, dela vlădică până la opincă, sufletul oricărei cărți a lui Panait Istrati dogorește, înflăcărează și cuprinde.

Iată, către această artă trebue să mergem cu toții!

Către arta care știe să topească sloiurile de ghiață cinică ce desparte clasele sociale, unindu-le și unificându-le. Către arta care face din artist un soldat și un predicator, un iluminat și un luptător.

Către arta ideală!

Pentrucă a înțeles acest lucru cu o oră mai devreme decât noi, Panait Istrati a fost și este atât de înjurat, de batjocorit și de hulit.

Pentrucă a știut să ne învețe — vrem să-l învățăm noi pe el acum, cum trebuia să se poarte cât a trăit și cum trebuia să se lase uitat astăzi, după ce apele întunerecului veșnic l-au înecat sub valurile a patru ani de țărână și zădărnicie...

Căci numai așa ne putem explica *civilizat* că n'a fost încă retrimis la balamuc „criticul" Gheorghe Călinescu care a putut scrie, negru pe alb, într'o foae de hârtie pe care o redacteză la Iași tâmpit și săptămânal, următoarele:

„Nu cultivăm pe Panait Istrati oricâtă compătimire am avea pentru om si cu toată metamorfoza. Disprețuim pe autorii care nu scriu deadreptul în limba română și nu caută gloria prin literatura română și mai ales pe aceia care sub pretext de ideologie ne defăimează țara cum a făcut Istrati. Panait Istrati nu aparține literaturii române. El, e o mixtură, fără instinct național".

Firește că ne *„defăimează țara"* scriitorul care a știut să trimită doinele, legendele și cerul românesc în inima a peste

treizeci de națiuni streine, dintre care, cele mai multe credeau că România Mare este o provincie oarecare ascunsă undeva prin Balcani, dacă nu chiar prin Asia!...

Firește că *„nu poate aparține literaturii române"* povestitorul acesta unic care a știut să cânte atât de minunat sufletul țăranului român, generosul și cinstitul suflet al țăranului român, aureolându-i calitățile lui etern-umane, și evidențiindu-i dumnezeiasca lui putere creatoare.

Firește că *„este o mixtură, fără instinct național"* scriitorul Panait Istrati care a refuzat să fie membru al Academiei Franceze pentru ca să poată muri, înjurat, huiduit și blestemat, pe pământul țării lui natale, strivindu-și inima de țărâna sfântă a ogorului în care bătea, ca un rănit câine al pământului, sufletul umil al bietului său destin de muncitor român...

Și cu toată această socoteală pe care orice creer normal o putea face în câteva clipe numai, nimeni, — dar absolut nimeni, — n'a luat o atitudine, care ar fi trebuit să fie și firească și spontană, împotriva notiței demente a dobitocului dela Iași...

Indignarea a fost numai a marelui public. Oficialitatea n'a fost în stare s'o cunoască. După o lună și mai bine dela apariția acestei notițe, Călinescu Gheorghe este încă membru al Societății Scriitorilor Români în loc să stea în pijama vărgată la Spitalul Central, și scoate, mai departe, gazete și cărți în loc să prindă muște și să mănânce frunze în grădina Balamucului Nou, făcându-și cura de injecții necesară și justificată...

Căci din totdeauna și până acum, așa se scrie istoria...

Domnul Goe Călinescu nu face decât să-i urmeze pildele...

* * *

De la moartea lui Panait Istrati au trecut așa dar, patru ani.. De sigur, undeva într'un întunecat ungher de săltar, penița condeiului marelui dispărut a ruginit — cu tâmpla oprită lut, — lângă suvenirul unui ultim cântec închis în inimă și frază. Peste umerii albi ai hârtiei niciodată de acum înainte condeiul nu'și va mai risipi belșugul bogăției lui... Va rămâne așa, piatră, așteptând vremea și târziile ei înourări... Prin dumnezeiasca lui orgie de luceferi vor trece degetele veșniciei destrămând cenușă... Și din lumina împrăștiată cândva, peste doliul alb al manuscrisului, ca la un tainic și sărbătoresc bal al gândului, va rămâne curcubeu de licurici și rouă, dâra celei de pe urmă însingurări a mâinilor mânjite de suverana și stupida hotărîre a morții...

Pulbere, destinul scriitorului acesta *unic* se va scutura în amintiri și din trecut, laolaltă cu zăpezile mici ale livezilor și laolaltă cu clopotele deniilor, în fiecare început larg de primăvară plină de senin și cocori...

S'au împlinit deci patru ani dela ultima clipă de soare a lui Panait Istrati. Patru ani cari au trecut anonimi, șchiopi, necunoscuți, neobservați.

Patru ani — ca oricare alții. Veștezi. Pământ adică, negură, uitare.

Patru ani de țărână, sărăcie și vânt.

Patru ani de nemernicie...

Imi aduc aminte cum a plecat *atunci* Panait Istrati... Duc mâna pe inimă și aud bătând încă acolo, bucuria veche, tristă și limpede totuși, care îmi înmugurea în lacrimi lângă groapa lui încă deschisă, la gândul că — în sfârșit! — toate frunțile mari din țara asta, înțeleg, cuprind și iubesc sutletul cel mai ales, cel mai răstignit și cel mai uman dintre toate sufletele ce au umbrit cărțile culturii românești.

Mi se părea etern și demn de nemurire faptul că acolo lângă sicriul lui toată *oficialitatea* românească înfrățită și înțelegătoare, făgăduia recunoaștere și iubire veșnică celui nerecunoscut și nelubit decât de obidiți, înfrânți și iluminați, până atunci...

Au trecut de atunci, patru ani. NUMAI PATRU! Istrati, sfărâmat de pământ și întunerec, a rămas numai bibliotecii, gloatei ce i-a așezat cărțile sub candeli, lângă icoane, și nouă câtorva—o mână de prieteni săraci, huliți, trădați și vânduți, care pentru El — în afară de rugăciune și lacrimă — nu putem făuri nimic altceva, decât plâns și aducere aminte...

Oficialitatea „culturală" a murit. Toate făgăduințele și toate jurămintele s'au spân-

zurat chiar atunci de braţele crucii menită să întovărăşească ultima şi cea mai lungă călătorie a nepotului lui Moş Anghel din Baldovineştii Brăilei româneşti...

Toată neghina promisiunilor legate lângă ogorul gropii deschise dela Bellu, — s'a risipit în nimic şi uitare. Eternă, neînvinsă, uriaşă a rămas să ne vindece nouă rănile unei tinereţi zdrobite — numai umbra sfântă a vagabondului nemuritor Panait Istrati. Umbra asta pururi călătoare şi pururi singură care s'a risipit în întunericul ei *de azi* ca şi în lumina ei ofilită şi vitregă *de eri*, pentru toţi învinşii şi disperaţii vieţei, pentru toţi viermii pământului, pentru toţi însetaţii de nemărginire...

* * *

Mă întorc cu faţa înspre soare ori de câte ori mă gândesc la Panait Istrati. Mă închin, întotdeauna cu smerenie lângă superbul lui destin frânt pentrucă nu pot uita niciodată că soarta acestui *mare OM* a ştiut să cunoască mereu viaţa vie a sinderea că soarta acestui *mare scriitor* s'a jucat şi-a stăpânit întotdeauna eternitatea periculoasă a *cărţii adevărate*.

Pentrucă omul Panait Istrati a ştiut să fie mereu mare, atent şi bun, pentrucă scriitorul Panait Istrati a ştiut să ne trimită rugăciunile, haiducii şi baladele peste zările şi mările depărtărilor fără hotar, pentrucă şi-a cheltuit sufletul cu frenezie şi şi-a dăruit sângele cu nebunia minunată a omului ce crede în omenie, pentru toate aceste considerente şi pentru altele care n'au dece să fie spuse aici, atunci, la a patra îngenunchere la mormântul lui, Panait Istrati a fost singur şi liniştit, Singur cu învinşii, cu desnădăjduiţii, cu pribegii, cu Uriaşii vieţii... Singur cu soarele, cu florile, cu primăvara... Singur cu sufletul, — adică cu nemurirea, — lui...

SILVIU RODA ŞI GEORGE PETCU

DE

ION FRUNZETTI

Intre primăvară şi cer n'a fost niciodată complicitate mai vinovată.—1939, Martie 10: *Silviu Roda*. — 1939, Aprilie 17: *George Petcu*.

Numele lor arde vârful peniţei cu care-l însemnăm pe hârtie, ca pe-o lespede, şi pe cuget. Amintirea lor, nu încă destul de „amintire" ca să nu ne mai poată îmboldi cu pintenul prezenţei, ne arde fruntea.

Răsfrântă în adânc, în limfa sonor cristalină a simţirii, moartea lor în noi îngemănează o imputare : că trăim! şi o nădejde, senin, abia mărturisită: într'o altă complicitate, curând, pentru noi, între alte primăveri şi-acelaş cer...

Se vede că prea mult lăcomiseră să aspire azur, ca să nu-i aspire azurul.

Incandescenţa lavelor lui le-a topit, înlăuntrul pieptului, bulgării de viaţă. In peşteri toracice, prietenii aceştia ai Domnului şi-au purtat printre noi taina unei bunevestiri.

Curăţia lor a putut rodi moarte.

Noi, cei pentru care îngerul n'a vestit nimic, ne purtăm printre micimi, clipele maculate.

Mie, veştile pe rând ale fiecăreia dintre adormiri, mi-au fost amputări. A vrut cineva să mă lege de fiecare cu-o taină. Mormintele lor o sporesc în rosturi. Şi poate şi pentru asta nu mă 'ncape nici un mormânt: ca s' ajung s'o spun cândva, lumii.

Ce-au fost, Silviu Roda, *„Melodiile interioare"* în luntrile cărora ne legănau serile — prelungite până după cântători — din camera căminului unde ne-a găsit 1937?

„Lângă umărul tău, lângă coapsa ta,
„Îngenunche poemul pe mătasa serii,
domnească".

Ingenunche şi azi poemul lângă înalta stăpână a vibrărilor lui: Moartea.

Eşti acum ostatecul cine-ştie-cărui *„Vis Ogival"*:

„N'au vrut cărăuşii sângelui să mai suie..."
De-acum, egală, egală, pentru tine,
„între firide, vremea s'a culcat ca un miel".
Erau scrise toate acestea pentru
„când printre noi vor trece ca nişte păsări,
anii?"

Versurile sub care ţi-ai însemnat pseudonimul straniu, Silviu Roda, sunt mărturii că studentului în filosofie Ionescu Şt. Marcel, din toată viaţa asta i-a fost mai drag să moară. Sufletul tău respiră acum ozonul albastru din „Moarte Marină", fără să se izbească dureros de plămâni şi fără să-ţi încrunte hemoptizii, perna.

Dacă în beteala versurilor lui, Silviu Roda n'a îmbrăcat decât întunecata mireasă a oricărui mioristic cioban de clipe, — nicăieri ca în poemele lui George Petcu, nu spumează mai impetuos viaţa. Fratele acesta svelt al mestecenilor, băiatul cu ţinuta elegantă, aprins ades în priviri, vorbe şi gesturi, flăcăul acesta care-şi mâna printre noi, haiduceşte,

„vârsta ca un chist nud, de stepă",

George Petcu, feciorul Bărăganului, „adolescentul cast", şi-a pârguit în soarele de nebunie al stepei, firea. Desprins din zările exasperant de uniforme, ale câmpiei Sudului, George Petcu le-a purtat în el peste tot, plantându-le pe oricare altele.

„...umbre duse şi vagi melancolii
Adorm cu stepa 'n braţe..."

Viaţa n'a fost pentru George Petcu decât un vast Bărăgan, pustiu şi trist, în care rar s'a abătut suflet de om, grăbindu-se să-l părăsească; o stepă din naufragiul căreia dorul de *altcevà* al tânărului frumos şi îndrăgit de bolţi, n'a găsit să-l pescuiască decât năluca învestită cu prerogativele despotice ale realităţii celei mai autentice: Fata Morgana.

„Păsări obosite cădeau lin la fereastră.
„Timpul se făcuse melc în seara albastră.
„Cerurile erau aşa de aproape, aşa de aproape!
„Duhul sfânt a umblat toată noaptea pe ape..."

Era dintre cei cari
„...au spart taina zăvoarelor
„Şi 'n putregaiul nopţilor
„Au furat somnul izvoarelor!
„Au simţit dogorile cerului,
„Fâlfâind de tâmplă, aproape;
„Tragicul marilor ape
„Unduind sub plânsul luminilor".

Era dintre oamenii care nu se lasă cuprinşi: nici „Tălmăciri din mine", nici „Fata morgana", (nici cel de-al treilea volum pe care grija Domnului Prof. T. Vianu, care-i îndrăgise mintea şi puritatea, îl va face poate să apară), nu-l cuprind.

Şi totuşi l-a cuprins, aşa de timpuriu, o raclă. Pentru liniştea lui

„Arborii, pietrele şi fântânile, toate se roagă".

Asupra noastră pluteşte învinuirea ce nu putem să nu ne-aducem, de a nu-i fi dăruit prietenia mare şi întreagă, atunci când numai oboseala interioară ne împiedeca să o facem.

Plângem azi
„pentru cenuşa 'naltă a stelelor căzute".
Şi o simţim pe umeri ca o remuşcare şi ca un destin. In loc de „Dumnezeu să-i ierte"... ...*Dumnezeu fie iertat* de morţile tinere.

CLAUDIA COBIZEVA

DE

IOAN I. MIREA

Am scris în altă coloană a „Meşterului Manole", într'o cronică restrânsă, convingerile mele generale despre arta adăpostită de Salonul Oficial. N'am scris la întâmplarea convenţiei preconcepute. Cuvintelor deacolo, tari, polemice, isbitoare, nu le cer cu această ocazie plecata scuză.

Vreau să ştie fiecare, în faţă, că înţelegerea superioară impune curaj, convingere, sinceritate deschisă. N'am putut mângâia sculptura Salonului Oficial din muguri întârziaţi cari au prevestit o primăvară searbădă, ofilită, fără aşternut bogat de anotimp, de deschidere în generaţia noilor ere. Cel care semnează modest fărâmile acestea de rânduri, mărturisindu-se pe

deplin, este și el un mângâetor de luturi și culori (fără valoare sau cu, nu-l interesează deocamdată). Și dacă nu aș crede în organicul cristalizat al autorevelației m'aș considera un eronat artificial și pustiu. La început mă consolidam jafului de cuvinte — scrisului — la care înstrăinatul de acum al elanurilor tinereții, se va reîntoarce mai târziu, cândva, pocăit și rob, cu toate comorile agonisite de pe tristețea altor drumuri, altor scumpe amăgiri...

Prin urmare nu este vorba de un ridicul străin și vulgar, revoltat din capriciu, din lipsă de ocupație. Conștiința creației, ne este angajată chiar în mările agitațiilor plastice. Insemnările dure au avut direcția adevărului care să nu jeneze. Pleiada noastră de sculptori are un țel auriu: câștigarea poziției prin muncă grea, persistență și geniu. Dar orizontul câștigat semnifică pierderea de sine, sinuciderea geniului, epuizarea.

Ferm convins că sculptorii noștri depășesc detaliul mediocru și ocrotitor al talentului, trecând spre luminile geniului, nu le putem îngădui însă epava care vor s'o transmită moștenire sanguină urmașilor: apusul sinistru în creație. Procesul acesta are un specific național caracteristic: lenea, viciul incurabil, și sprinteneala mașinațiilor materiale, goana după arginții artistului pe care nu-l preocupă intrarea lui totală în averea mare a eternului.

Maturitatea îmbuibată, când forțele se umplu de rezerve, este prilejul ratărilor sigure, prăbușirea.

Debutul sculptorilor noștri este uimitorul proect de creație fără final (energii spirituale au, dar invalizii aceștia intacți se cred prea de timpuriu eroi). De aceea îi recunoaștem ca pe predecesori și nu contemporani. Contemporani sunt alții, vom vorbi noi pe rând de ei, pe măsura în care îi vom descoperi.

Și-am descoperit, până acum, puțini, câțiva retrași în propriile puteri, în artă. Printre acești tăcuți recunoaștem talentul tânăr al Claudiei Cobizeva.

Hotărîtă, energică, a evoluționat prin demnitatea pură a femeii rare cu capacitate de integrare în artă: mereu depășindu-se evolutiv, Claudia Cobizeva, primește drept recompensă netă și nemiluită a treia oară premiul Salonului Oficial (anul acesta premiul Simu). Este poate pentru încrâncenarea viguroasă a crezului ei o bucurie măruntă și trecătoare. Invingerile candide i le bănuim după întinderea largă a preocupărilor viitoare. Stăruitoare, severă cu înțelegerile superioare, degajată de farmecul ucigător al creației pentru ritul câștigării de poziție, pe linia întâi a frontului pe care nu-l va părăsi, Claudia Cobizeva, își va fi propria operă, viața în sens, creația în scop.

Depășind sensibilitatea romantică feminină, adesea moale și bolnăvicioasă, sculptora s'a angajat realizând puternic proporția materiei în volume coezionate, armonice, în afară curentelor sterpe, cu pretențiuni de impresionism strâmb și rău însușit.

Cu o linie clară, senină și precisă își determină intuit formele suprafețelor pline, temeinice și vibrante.

Compoziția studiată pe firul interpretărilor, valorează unitatea interioară către simplitatea nudă a planurilor care o desăvârșește.

Fără să fie tentată de ademenirile zaharoase ale hazardului și vervei care se epuizează neputincios în momentele exteriorizării, Claudia Cobizeva, rămâne credincioasă artei din pornirile arhaice evoluționată în secole.

Inzestrată cu harul perfectei treceri în arta durabilă, n'am precupețit încercarea de a o prezenta așa cum ni se descoperă, pentrucă nu vom avea niciodată bucuria ca emoția cernelii pe care o răvășim astăzi pe hârtie să transforme vre-odată în cenușă și tristeți zăbranice, cu care s'o biciuim.

Dar noi credem în ea și de aceea „Meșterul Manole" o sărbătorește cuvenit.

MIRCEA ELIADE: NUNTĂ ÎN CER

DE

MIRON SURU

Recentul volum a lui Mircea Eliade „Nuntă în cer" totalizează în paginile lui două nuvele de o mai lungă respirație cari prin punctele lor voit comune și prin unele identități surprinzător de asemenea, fac din cele două nuvele o comunitate care cu indulgență se poate subintitula roman.

Această abilitate de construcție pornește nu din dorința de a contopi două nuvele ci de a scăpa prin aceste artificii de uzul comun a cărui superficialitate, banalitate, putea fi fatală întru reușita unui roman a cărui temă fundamentală nu este ceva pe de-a'ntregul excepțional.

Că tentativa a reușit nu ne putem îndoi deoarece volumul gata tipărit îl avem înaintea noastră. Ceeace ne mai rămâne acum este să vedem cum și în ce măsură „Nuntă în cer" isbutește să fie o carte nouă de literatură adevărată.

Din cele două povestiri a doi prieteni despre „marea iubire" a fiecăruia reiese că femeia tânără din prima povestire este una și aceiași cu fata de douăzeci de ani din cea de a doua povestire. Și chiar dacă cineva după lectură ar găsi neverosimilă această bizară coincidență, va trebui totuși să recunoască în eroinele celor două povestiri identități revoltător de asemenea și — mai curios — faptul că acțiunile Ileanei — eroina primei povestiri — sunt, se motivează — de abia în cele ale Lenei — eroina celei de a doua povestiri.

Iubirea Lenei a fost tânără, plină de sburdălnicie și neprevăzut, pentru a cărei durabilitate, fericire perpetuă nu întrevede existența unui copil. Spre deosebire însă Ileana femeie mai matură va dori acum cu aprigă înverșunare să aibe dela omul iubit ceeace în tinerețe refuzase, cu hotărîre și încăpățânare. Dar nici de data aceasta dorința nu se va realiza doarece omul de acum — iubitul — vede altfel, el fiind de data aceasta acela care nu găsește sensul existenței unui copil în cercul de respirație al unei mari iubiri.

Și așa din dorința Lenei în prima parte și a iubitului în cea de a doua „nunta" s'a făptuit, dincolo, în cer, după pieirea trupească a insului când totul nu mai este stăpânit decât de o libertate absolută bază a deplinei uniri, conducător general — spunându-și ultimul cuvânt peste tot — fiind inevitabilul destin.

Dar toată această poveste precum am spus și la început ca să nu cadă în banalitate, trebuia susținută de o tehnică inedită brodată cu multe surprize și noutăți pentru ca să avem cu adevărat ceva ieșit din comun. Mircea Eliade a reușit să realizeze și acest lucru cu o mult prea abilă cunoaștere care se strecoară dibaci ferind orice obstacol în drum spre desăvârșire. Ideea bază își șerpuește lin și proaspăt drumul prin toată cartea, nimic neînpiedicând-o însă ca acolo unde se cere dinamism, mișcare febrilă să se rostogolească energic, nepierzând însă nici o fărâmă din armonia cu care și-a început cursul.

Afară de aceasta, Mircea Eliade pentru a scăpa de tot ceeace ar fi putut deveni banal, grav, dulceag sau vulgar caută să ocolească complicațiile preferând, luând drumul spre simplu, neted, ajungând să facă prin aceasta din cartea lui un volum de literatură adevărată. In scrisul lui Mircea Eliade și în special în „Nuntă în cer" realitatea este mult alambicată în retorte diverse al căror conținut încet, încet va fi amestecat, cu chibzuință și atenție mare în gradarea proporțiilor până când se va ajunge la rezultatul dorit: transformarea în lucru de artă a realității.

Și toate aceste concluzii în legătură cu ceeace aduce „Nuntă în cer" ne-au făcut să ajungem la o concluzie generală anume că fiecare volum a lui Mircea Eliade este o surpriză, ceva cu totul inedit; fapt rar obișnuit la restul scriitorilor noștri ajunși în plină maturitate creatoare.

GH. TULEŞ: URCIOARE DE ROUĂ.

DE

MIHAIL CHIRNOAGĂ

De multă vreme n'am mai cetit un volum de poesie care să ofere o satisfacţie mai imediată şi mai completă, ca acesta al d. Gh. Tuleş, poet „gândirist", de adevărată inspiraţie tradiţionalistă. E drept, emoţiile estetice se nasc şi prin compensaţie şi-o baie în inspiraţia sinceră şi caldă a unui poet al naturii, din cei mai interesanţi, după o frecventare de câtăva vreme a ciclului logic sau analitic, este din cele mai bine venite, dar lucrul acesta în loc să ne îndemne a suspecta bruscul transport momentan, întăreşte credinţa critică, de oarece instinctul nu se 'nşală niciodată în alegerea ce-o face, cu atât mai mult cu cât cizelat de o mărturie profundă de analiză, se găseşte avertizat pentru orice altă întâlnire. Deaceia subscriem încă odată, iniţial, la frumuseţea acestei cărţi, fruct al unei melancolii coapte, desfăcut, fără absolut nici un efort, depe trunchiul sufletesc. D-l Gh. Tuleş face parte din categoria acelor scriitori care nu se relevă, decât grupului prietenos al familiei spirituale, în poeme izolate, dar într'o prezentare totală impune ca un debut strălucit. Dealtfel „Urcioare de rouă" constituie — şi nu credem că ne înşelăm —, prima carte a scriitorului, rămânând, din această privinţă, o carte de debut.

Inspiraţia caldă a poetului, circumscrisă unui cadru pe care-l ocoleşte cu graţie şi ataşament, se integrează curentului nostru tradiţionalist şi nu ştiu ce-ar putea fi nou în cântecul d. Gh. Tuleş, dacă nu proaspăta domniei-sale iubire pentru natură şi peisagii, care-l face deosebit de toate celelalte cântece. Ea porneşte cu exclusivitate din domeniul naturii şi pădurea, câmpia, apele, ploile, fructele, animalele sunt elementele care o compun şi-o desăvârşesc. Am găsit în faptul că florile sunt atât de puţin pomenite în acest registru cald al naturii, un semn al unei inspiraţii virile, oarecum satisfăcută de un cadru mai dur, lipsit de tandra prezenţă a florilor! Iar faptul că moartea nu se pomeneşte, decât întâmplător undeva, atestarea unui optimism ce ne-a fost la lectură atât de necesar, al unei sănătăţi robuste, care ţine de trunchiul cântecului fără griji al ţăranului. Şi-atunci când d. Gh. Tuleş vorbeşte de moarte, poesia se intitulează „Cimitir însorit" iar o strofă ne arată un înger cernit de piatră în următorul cadru:

„Un vraf de jerbe pâlpâie departe
Şi groapa proaspătă de ieri,
Şi îngerul, în mână cu o carte
Nu vede umbra morţii nicăeri". (pag. 52)

Melancolia solitarului iubitor al naturii se 'ncheagă deodată la un mic semnal pe care i-l trimite elementul exterior. Iată această strofă care ni se pare a conţine, printr'o inspiraţie deplin fericită, toate elementele poesiei d. Gh. Tuleş:

„Sub veghea de mesteceni, pe pajişte întins,
Ascult cum sună unda de sticlă, înadins,
Să frăgezească miezul cuvântului ce scriu.
Se uită lung la mine un peşte auriu.
Când lunecă, armura de solzi mărunţi
sclipeşte.
Un rac de munte merge pe fund, mişcând
din cleşte.
O scoică îşi deschide cutia de sidef".
(Veghe albă)

Intins pe o pajişte — ce alt argument mai trainic pentru caracterul visătoriei sale? — sunetul unei unde îi înfrăgezează „miezul cuvântului" şi noi am spune că natura provoacă şi încălzeşte inspiraţia sa, dacă lărgim limitele semnificaţiei restrânse de mai sus. Pe urmă elemente descriptive şi 'n fine „o scoică ce-şi deschide cutia de sidef" proectează dincolo de limitele materiale poetice, suflul sidefat al poesiei, care se prelungeşte idilică şi se istoveşte în calm şi odihnă. Păcat că, subit, poetul intervine cu o metaforă, care nu face parte şi nici nu ajută la prelungirea stării de beatitudine a cadrului de până aici şi-această metaforă:

„Şi liniştea prin ramuri s'a prins ca un
gherghef" închee nefericit capitolul precedent, dându-ne, odată ocaziunea de a mai constata pe ici pe colo o asemenea lacună, care nu trebue să ne reţină, remarcată

fiind cu totul întâmplător. Voi mai cita poema liminară, în întregime, tot atât de elocventă de o graţie particulară:

„Prin noapte viscoleşte neaua vie
A lunii
Şi troeneşte vişinii şi prunii.
Văzduhul înstelat e ca o ie
Cu fluturi
Să-l prinzi în mâini de margini şi să-l
scuturi.
O brumă limpede de poesie
Pe tâmple
Şi visul alb ce poate să se 'ntâmple.
Din vişini, umbra curge 'n colb de lună
Cu paşi de poesie.
Şi roagă liniştea 'n genunchi să fie,
Cu şoapte care vin din vis şi sună"
(Umbre)

Tot elocvente pentru felul generator de inspiraţie mai sunt şi aceste strofe:

„O coardă se trezeşte şi tremură 'n pian
Într'un fior ce umple cristalele cu plâns!
Lumina din odaie în candelă s'a strâns...
Un foşnet de mătase am deslusit în scrin.
Trecutul îmi şopteşte prelung ca un suspin
Pe o vioară-atinsă în taină de arcuş...
Mai pâlpâie o buclă pe-o perină de pluş..."
(Interior de toamnă)

Cu-aceasta, desăvârşim profilul poetului, căci sentimentul nostalgic al trecutului adăugă ultima sa trăsătură. Din această categorie mai face parte poema „Vânătoare veche". Câteodată o şuviţă idilică de un caracter mai pronunţat, ca în strofa ce urmează, se adaugă luminoasă, deşi luna se — amestecă în iubirea poetului pentru un fruct, căruia îi mângâie catifelata făptură:

„Lunecam uşor cu palma peste
Rotunjimea caldă de obraz;
Frunzele mi-au dat atunci de veste
Că se uită luna prin zaplaz", (Belaug)

câteodată o dungă de credinţă ca în „Închinăciune", cele mai adeseori răsbate clinchetul sănătos şi vesel:

„Vârteje de lumină trec prin ploae
Şi stropii ce isbesc în geam i-aud
Cu sunete subţiri de acioae.
Oraşul tot e vesel că e ud.",

frumuseţea limpede a fructului:

„Am culeş o pară grea,
Netedă cu pielita de ceară,
Zile de vară strânse 'n ea
Rumeneau cu zorile 'n afară...

însfârşit, atât de frecventa, dela o vreme încoace şi nu mai puţin simptomatica, în literatura noastră, iubire frăţească pentru copaci:

„M'apropii de-un copac, apoi,
Şi'mbrăţişându-i scoarţa albă,
Ascult prelung cum îi cresc foi
Cu sunete de salbă".

Poet de o inspiraţie sinceră şi caldă, d. Gh. Tuleş ne-a surprins şi ne-a încântat. „Urcioare de rouă" nu este o carte mare. Este însă cartea unui poet adevărat, ajuns la un stadiu matur, care nu vedem cum s'ar putea depăşi, cu toate că aceasta n'are deocamdată nici un interes. Talent de pastelist, cu participare caldă la contemplare, d. Gh. Tuleş descinde dintr'o origină tradiţionalistă, pe care o cinsteşte cu accente de frumuseţe rară. Se cântă într'un sunet viril şi optimist, natura, la care trecutul adaugă un acord melancolic. Cu „Urcioare de rouă" d. Gh. Tuleş câştigă un loc important în mişcarea noastră poetică şi nu ne îndoim că poesia sa, atât de puţin dificilă, va face ca publicul să-şi revină din indiferenţa cu care asistă la atât de fecunda producţie lirică a timpului nostru.

TUDOR ARGHEZI: HORE

DE

ION ŞIUGARIU

O nouă carte de Tudor Arghezi este totdeauna o surpriză plăcută pentru iubitorii de poesie aleasă. Bogăţia inspiraţiei, darul său deosebit de-a se prezenta totdeauna nou, totdeauna inedit, variat, proaspăt şi totuşi totdeauna acelaşi, mare şi unic, adaugă de fiecare dată noi diademe unui destin poetic împlinit cu prisosinţă. Este unul dintre autorii aceia dragi pe care decâteori îi citeşti din nou ţi se pare că îi citeşti pentru întâia oară, decâteori te apropii de ei ai impresia că intri într'o dimineaţă reavănă de primăvară. Volumul

de față cuprinde un mănunchiu de 33 de poeme unitare, de adâncă experiență poetică și trăire. Integrat în esența vieții, înțelegându-i menirea, poetul se regăsește întreg, bogat, optimist în toate ființele naturii, dela dovleacul umflat și chel și până la gângania cea mai neînsemnată, cărora le cunoaște graiul și le pricepe mărturisirea. Un suflu de largă respirație divină, simplă, primitivă, învălue deavalma plantele, animalele, oamenii, pietrele, cuvintele. Toate își au rostul lor mărturisit, toate își trăesc menirea lor înaltă, frumoase, bune și pure. In mijlocul lor, poetul se regăsește atât de unic, atât de tânăr sufletește, încât toate ispitele și frământările omenești îi rămân departe.

Buruiană, nu știu care
Ți-i porecla de născare
Și nu vreau nici să ți-o știu.
Știu că ești pământul viu
Și că, orișicum, tu crești
Făr'a ști cum te numești.

(Buruiană, nu știu care)

Vorbele sale cresc curate și simple, ca această buruiană, ca vântul, ca lumina. Scopul lor este același, esența lor este aceeași. Aceeași putere fecundă care umflă tuberculele cartofilor în pământ, care pictează aerian elitrele păpăruzei, care înverzește frunzele și deschide florile, le crește, le adapă, le înalță și le potrivește.

Nu v'am sădit și nu v'am cercetat.
Ați încolțit în drojdii de țărână,
Bezna din zguri v'a pus și semănat
Și de ogor v'ați prins cu o țățână.

(Nu v'am sădit)

Din lumea semenilor săi nu recunoaște de cât sinceritatea și simplicitatea copiilor. Ei singuri se aseamănă cu natura. Pentru ei cântă, pentru ei se joacă. Și totuși, câtă adâncime, câtă putere de pătrundere, câtă concepție, câtă superioară înțelegere! Dincolo de jocul artezian al cuvintelor, dincolo de sbenguiala ființelor minuscule, se străvede clar o mare și aleasă *cunoaștere* Și mai ales o elevată împăcare și o superioară conștiință a destinului propriu. Este interesantă în această privință poesia *Bâlci în Aldebaran*, pe care nu o putem cita în întregime fiind prea lungă pentru coloanele rezervate acestei cronici și nici fragmentar, nevoind să-i tulburăm unitatea.

O caracteristică a poesiei argheziene este tonul flecar, copilăresc, simplu, lipsit de majestatea și atmosfera aceea grea care însoțesc de obiceiu realizările cu asemenea conținut. De aici purced o serie de expresii proaspete, pline de sevă, neașteptate, întorsături fericite, ghidușeriile cele mai îndrăznețe, o limbă bogată și sănătoasă. Rareori un poet dela Eminescu încoace a știut atât de bine și a muncit cu atâta râvnă pentru îmbogățirea și împrospătarea limbei noastre poetice. Și totuși, rareori s'a ajuns la atâta delicatețe, la atâta puerilă gingășie.

Dar, tot ce poate spune cronicarul nu este de cât dibuire. Adevăratul suflet al acestei cărți poate fi înțeles numai prin lectură directă. Fiecare bucată ar merita să fie citată și interpretată deosebit. Așa ceva nu putem face aici. Ne mângâiem însă cu gândul că ne vor completa înțelegător cititorii. Va fi cel mai frumos omagiu pe care îl pot aduce unuia dintre cei mai mari poeți ai României. Și eu cred că o vor face.

CONSTANTIN SALCIA: LOGODNA APELOR

DE

ION ȘIUGARIU

In vâltoarea multelor poesii cari se scriu astăzi, Constantin Salcia este printre puținii cari mai întârzie dincolo de ei înșiși departe de frământările generației din care fac parte. Nimic din marea obsesie a mântuirii proprii, nimic din setea de *înțelegere* și de *trăire* mai adâncă, nu-l preocupă. Interesantă și săracă izolare în convenționalism și resemnare. Dacă acceptăm cu oarecari rezerve afirmația lui Bazil Munteanu că literatura noastră din ultima vreme sufere de un exces de metafizică, nici într'un caz acuzația asta nu i se poate aduce lui Constantin Salcia. Temele sale sunt simple, minore, de trăire imediată, cotidiană. O melancolie ușoară, presărată

peste câteva elemente de pastel și de regret al trecutului, iată tot conținutul liricei sale. Adăugați la acestea cele vre-o două trei incantații isvorâte dintr'o dragoste destul de puțin deosebită, cum ar fi: *Somn* și *Extaz* și veți avea toate subiectele din această carte.

Ceea ce ne reține totuși bunăvoința dela prima pagină și până la ultima, este atmosfera de resemnată împăcare cu acest destin plat, sărac, fără revolte și căutări, fără disperări amare și migala pe care poetul o pune pentru a o reda artistic. Constantin Salcia știe să scrie chiar și acolo unde nu prea are ce, știe să dea unitate bucăților sale și nu e departe de unele imagini frumoase. Atenția aceasta deosebită pentru cizelarea artistică, aspectul acesta de lucru mic înflorit cu trudă și răbdare, ne face să ne gândim la unul dintre autorii noștri dragi de odinioară: José-Maria de Heredia. Citez în întregime poesia *Pont Euxin* pe care o socotesc cea mai reușită din volum și care, nădăjduesc va confirma cele amintite mai sus:

Lovește'n țărm pustiul cu valuri și suspine
Când noaptea ca o pânză se scutură în larg,
Și se aud prin vrafuri de ani și de ruine.
Sandalele cum calcă pe liniște și-o sparg,
Pe fiecare piatră a odihnit un gând.
S'o fi pierdut departe privirea obosită...
Nici un cocor n'aduce pe aripi tremurând,
Un strop curat de soare din patria iubită.
Adoarme amintirea pe câmpuri pustiite
Ecouri lungi de apă se macină de dig,
Doar câteva colibe de vânt descoperite
Se strâng la piept sfioase de teamă și de frig.
Și singur cu tristețea, pe zidurile oarbe'
Mai rătăcește încă poetul exilat,
Când luna dintre pajiști s'apropie și soarbe
Singurătatea mării 'negrită de păcat.

Amestecul acesta de regret al trecutului, de pastel și de melancolie ușoară, nedefinită, rezumă frumos conținutul întregii cărți. Și dacă n'ar fi unele comparații și metafore banale, absolut învechite, care de altfel revin frecvent în celelalte pagini, admirația noastră pentru această poesie n'ar suferi nici-o știrbire. Intr'adevăr, cum poate sta alături de această frumoasă realizare: *„când luna dintre pajiști s'apropie și soarbe singurătatea mării"*, banala comparație a nopții cu o pânză ce se scutură, sau și mai banala și învechita *liniște ce se sparge* (în altă poesie e vorba de *tăcere*, într'o expresie absolut identică)? Cunoscând grija autorului pentru formă, truda pe care o depune pentru înfrumusețarea versului său, nu putem atribui aceste inconsecvențe decât unei păcătoase întârzieri pe vechile baricade.

Pastelul este învăluit și el în lirica lui Constantin Salcia în aceeași atmosferă de melancolie nedefinită care planează peste toate paginile acestei cărți și care nu isvorăște din motive de trăire profund sufletească ci numai din nemulțumirile și supărările vieții de toate zilele. Este demnă de citat bucata intitulată *Dimineață pe baltă*, pentru o mai ușoară înțelegere și pentru justificare:

Se pleacă trestia în rugăciune
Și picuri limpezi sângeră pe maluri,
In șuerul adus de vânt pe valuri,
Cosciugul nopții tremură și-apune.
Cădelniți roșii se aprind în larg
Și se 'mpletesc cu gândurile mele,
Cad pâlcuri lungi și galbene de stele,
Ce'n păpurișul apelor se sparg *(of!)*.
Un chiot lung și nici o tresărire.
Pe maluri albe poposesc drumeții,
Cu gând la gând în barca lor subțire,
Iar au pornit pescarii dimineții.
Și nici un nor nu 'nalță fața sumbră
Unde se joacă razele furiș,
Departe, hăt departe 'n luminiș,
O fată cheamă luna: e o umbră.

Mai conține acest volum câteva poesii de dragoste. Poate în mintea și intenția autorului elementul acesta se voia principal. Și poate numai așa se explică titlul dealtfel foarte frumos, al întregii culegeri. Analizat însă serios factorul acesta nu merită nici-o atenție. Totul se reduce la convenționalism, lucru comun și superficialitate. Dar pentru ca autorul să nu mă creadă prea pornit împotriva d-sale, mă opresc aici. De altfel esențialul, ca valoare, (să nu abuzăm prea mult de noțiuni) a fost arătat mai sus.

Incheere? Nu știm dacă realizările viitoare vor depăși pe cele prezente, deși noi personal credem în talentul lui Constantin Salcia, dar mărturisim pe față că nu vrem să încurajăm o astfel de poesie. Asta explică și ușoara noastră severitate.

CUVINTELE VREMII

EXPOZIȚIA CĂRȚII. Dela o vreme încoace se observă cu multă ușurință un interes mai accentuat în ceeace privește viața cărții românești. De șase ani asistăm la această primăvăratecă sărbătoare a cărții în luna Mai, cu discursuri, lansări de volume noui în vitrinele librăriilor și fel de fel de lucruri (expoziții de cărți, pavilioane culturale, etc... frumoase prin intenție, care se silesc să mărească sfera de răspândire a cărții românești.

Judecând astăzi, după deschiderea acestei de a șaptea expoziții a cărții ce foloase a adus împreună cu cele cari au precedat-o, trebuie din capul locului să mărturisim că interesul nu este cu mult mărit; numărul cetitorilor de carte bună și românească nu s'a înmulțit într'o așa măsură ca să ne declarăm deplin mulțumiți; și nici cantitatea cărților proaste, mizere și stupide, nu s'a micșorat în câștigul celor scrise cu suflu de mare artist și cu adevărat folositoare.

Dar scopul acestor rânduri este cu totul altul. Noi nu vrem să vorbim aici de lucruri cărora, ca să se desăvârșească, le trebuie un timp nu de șapte ani, ci de șaptezeci sau șapte sute de ani de viețuire perpetuu încercuită de spiritualitate curată și interes pentru adevărata carte, — mărturisire a unui suflet conștient de menirea lui în veacuri.

Vrem aici să arătăm ceeace cu puțină pricepere și bunăvoință se putea face foarte ușor întru înaintarea mai rapidă pe drumul culturalizării prin carte.

Este vorba de expoziția cărții care s'a făcut și în acest an ca și în cei trecuți în luna lui Mai, în așa zisa lună a cărții, în sălile Pavilionului Culturii Românești din Piața Senatului.

Cine a vizitat expozițiile cărții din anii 1933 la Teatrul Național, 1934 la Cercul Militar, 1935 la Fundația Dalles, 1936 și 1937 la Palatul cultural din Luna Bucureștilor, 1938 și 1939 la Palatul cultural din Piața Senatului, a putut observa că niciodată nu a fost vorba de o expoziție a cărții în sine, ci de o expoziție a editurilor.

Trebuie să fim înțeleși: cartea nu este în funcție, în primă legătură, cu editura care a scos-o, ci cu cel care a scris-o și cu ceea ce cuprinde. O carte este mai întâiu trăită de autorul care o scrie și-i alcătuiește cuprinsul și după aceea vine editorul. Drumul creației unei cărți nu este: editor — cuprins — autor, ci invers: autor — cuprins — editor.

O expoziție a cărții trebuie deci să prezinte mai întâi pe autor, strângând la un loc întreaga lui operă. Aceasta nu se poate face aranjând o expoziție pe edituri, deoarece sunt autori tipăriți de mai multe edituri. Apoi după ce vizitatorul a văzut ce a creiat fiecare scriitor, va trece să vadă altă secție în care cartea să fie prezentată pe genuri de literatură: versuri, romane, proză, istorie literară, filosofie, critică, teatru, etc... etc..., ca să-și dea astfel perfect de bine seama de problemele care frământă pe autori, cercetători și o întreagă grupă majoritară a cetitorilor din care probabil face și el parte.

Trebue să mărturisim că intențiile bune din partea organizatorilor în această privință au existat și în infimă măsură anul trecut am putut avea înghesuite într'o sală a expoziției operele scriitorilor grupate la un loc lângă fotografia și manuscrisul fiecăruia.

Cum în acest an tot înghesuite într'o singură sală găsim Standul cărții medicale și al celei agricole.

Dacă se va ține neapărat ca să figureze mai accentuată și contribuția editorilor, și dacă nu este suficientă indicația imprimată pe fiecare carte expusă acolo unde trebuie în cele două grupe bine organizate, noi propunem executarea unui grafic în care să se poată ceti raportul dintre cantitatea și calitatea de volume editate de fiecare editură.

Numai cu această tehnică de aranjament se va soluționa penibila situație de a mai întâlni pe standul unei edituri în expoziția cărții poesiile lui Eminescu lângă romanele lui Ion Călugărul sau teatrul lui Caragiale între scrierile lui F. Aderca. Cum tot numai așa se va face dreptate unei întregi serii de autori editați de ei înșiși.

Miron Suru

POETUL V. VOICULESCU a fost încununat anul acesta cu premiul național de poesie. Atât poetul cât și omul merită pe deplin cununa aceasta târzie.

Nu știu dece, totuș, fiecare premiu are ceva melancolic în spatele gloriei lui. Ceva de *recunoaștere* oficială, de profanare a unei singurătăți. Un premiu literar e pentru un poet mai mult o tristețe decât o bucurie căci îl silește să se bucure, să acorde zâmbete și mulțumiri, să strângă mâini necunoscute și să provoace articole laudative de o calitate atât de dubioasă încât sparg limitele oricărei răbdări. Există la noi o serie de trepăduși literari a căror meserie, în afară de aceea de a publica versuri proaste, constă în a adula pe maeștri, în a *tapa* pe premiați, în a scrie articole pentru gazete și reviste, în a discuta la cafenea despre înalta misiune a poesiei și în a solicita posturi în calitate de scriitori români.

Cer iertare marelui poet premiat anul acesta, pentru rândurile de mai sus, pe cari le-am scris aici din nevoia de a defini o specie care încearcă să se mărginească cu poesia. Vorbind despre un premiu literar trebue să amintești, în mod fatal, și despre cei ce-l râvnesc cu nădejdi foarte precise și-și construesc un soclu în speranța că se vor transforma în statui.

Scriind mai de mult despre volumul «Urcuș» încercam să extrag din poemele lui o doctrină a singurătății și să definesc pe autor ca pe un «poet al lui Dumnezeu». Dl. V. Voiculescu e aproape de Dumnezeu, pentru că îl caută și pentru că e zguduitor de sincer cu sine însuși. Poesia lui e o mistică a căutării și a disperării care o însoțește.

«Nu pun nici dor nici nume
Pe tot ce văd. Tăcând
Privesc rotund spre lume
Din piscul unui gând».

«Cântec de toamnă».

Poesia d-lui V. Voiculescu e o poesie a piscurilor, dăltuită pentru fericirea celor ce o pot simți aproape, o poesie țășnită din bunătatea de martir a acestui om cu chip de Crist, în spatele căruia aștepți să vezi profilându-se crucea artei lui.

Recitesc deseori cu pietate poemul acesta care e o capodoperă de înțelepciune și de înțelegere poetică. Se chiamă «Meșterul» și închide în el esența unei vieți și a unei arte unice:

«Surâde fiecărui și-l mângâe pe muchii
Iar blocurile, brute sculate în picioare,
Își simt sub gest o frunte și, desgoliți genunchii
Acoperă pudoarea statuii viitoare.

Dar câte ascunzișuri sub dălți călăuzite
Ce albe inspirații amar scrâșniră dinții
Din mâna-i pân' să iasă o piatră 'nsuflețită
Cu limpedea măsură a trupului și-a minții.»

MOȘTENIREA LUI AL. MACEDONSKI. D. profesor Tudor Vianu a adunat într'un impunător volum opera poetică a lui Alexandru Macedonski. Nu în întregime căci d. Vianu însuș recunoaște că «multe din accentele cari ne stânjenesc astăzi în poesia lui Macedonski» trebuiau eliminate pentru a putea rotunji figura unui «Macedonski valabil». Ediția editată de «Fundațiile regale» cuprinde deci opera poetică a autorului celebrelor «Nopți» din care au fost înlăturate poesiile prea legate de contemporaneitate sau prea puțin demne de a figura într'o ediție care tinde să fie o reabilitare.

Într'un minunat și erudit studiu introductiv d. Tudor Vianu analizează viața și opera poetului, descifrându-i influențele și relefând sbuciumata existență a acestui «poète maudit», însetat de glorie și de lupte, chinuit de probleme cari uimesc și azi prin diversitatea lor, angajat în conflicte ideologice sau personale din cari n'a ieșit întotdeauna cu fața curată. Viața și evoluția literară a lui Macedonski pot alimenta paginile unui roman în care s'ar putea oglindi nu numai o societate în prefacere dar și o personalitate care a încercat cele mai fantastice aventuri spirituale. Că personagiul acesta nu va fi totdeauna avantajat, ca în ciudata atitudine față de Eminescu, e o altă latură a firii lui care l-a îndepărtat deseori de simpatia și recunoașterea contemporanilor. Aceasta se integrează însă în mod logic în reacțiile subiective ale acestui om irascibil și oarecum nesigur pe puterile sale, căutând par'că lângă fiecare vers sprijinul unui atac personal împotriva obiceiurilor sau a oamenilor de atunci. Privit din punctul de vedere strict omenesc Macedonski nu încetează de a fi interesant, de a stârni discuții și de a-și lega numele de epoca cea mai glorioasă a literelor românești.

Nu tot atât de interesantă însă îi rămâne opera. D. profesor Vianu crede că Macedonski e «unul din cei mai mari poeți ai literaturii române». Să mă ierte distinsul filosof și scriitor dacă nu mă împac cu această admirație și dacă nu găsesc admirabil în opera lui Macedonski decât erudita prefață care o însoțește. Macedonski a fost prea mult *om* ca să poată fi un *poet valabil* în eternitate. Versurile lui poartă prea în relief pecetea influenței vremii, sunt prea adesea arme personale împotriva unor necazuri personale și încetează de a mai avea vreo valoare atunci când le comparăm cu ale contemporanilor săi: Eminescu, Duiliu Zamfirescu și Coșbuc au trăit odată cu el și au lăsat în urmă cu totul alte valori. Extrag câteva strofe, culese mai mult la întâmplare, pentru a oferi cetitorilor un prilej de comparație:

. . . . . .

«Că de'nsoțește albaspină
Pe om și'n moarte cu constanță,
Emblema ei de farmec plină
Nu strigă celor vii: «Speranță...?»

(«Albaspina»)

sau:

«Printre verdeața smălțuită
De flori cu vesele colori
Se scurge apa încrețită
De-ai zorilor fiori.»

(«Naiada»)

sau aceste versuri din «Noaptea de Martie», în care poetul își descrie nașterea:

«Doctorul, care-o scăpase, în acea învălmășeală,
Vrând să șeadă pe un scaun, doborît de oste- [neală,
Ca pe-o minge de nimica mă turtea nemijlocit.
Dacă doica ce, prin leafă, se afla interesată,
Nu sărea ca o leoaică să-l oprească deodată
Printr'un țipăt ascuțit.»

Intâlnim deseori figuri proprii atât de voit originale sau smulse pentru a face față rimei încât eziți pe drept cuvânt să le clasifici în poesie.

Iată câteva mostre: «*Idolatrat* de călători» (în loc de idolatrizat;) «a gândului *mitraliare*»; «zace-*al traiului transport*; «Ș'a bisericii nălucă *își dă brânci în clar-obscur*; «*pumnaleză* pe-al său tată», și așa mai departe.

Insăși «Nopțile» aparțin ca idee și realizare lui Alfred de Musset care și-a lăsat în ele geniul și abilitatea poetică pe care Macedonski

nu o avea. Iar poesiile scrise în limba franceză, deși sunt avantajate de frumusețea și certitudinea limbii, au atâtea influențe în fiecare vers și atrag atâtea comparații, încât devin pentru cititori pastișele abile ale unor contemporani întru poesie cari se susțin și azi în admirația noastră.

Rămâne să așteptăm proza lui Macedonski care, se pare, a păstrat cu mai multă viață fulgerarea pasionată a acestui spadasin neliniștit și tragic. Opera de reabilitare a d-lui profesor Vianu e o necesitate a demnității noastre culturale. Orgoliul lui Macedonski poate fi în sfârșit satisfăcut. Nu însă și al nostru.

OPTIMISMUL ȘI PESIMISMUL IN CULTURĂ. Cartea d-lui Maurice Muret «Grandeur des élites» (Ed. Albin Michel) readuce în actualitate o problemă foarte interesantă, care, chiar dacă nu e desbătută în paginile ei, apare totuși ca o agreabilă premisă. Oricât de pesimist e în aparență studiul d-lui Muret și oricât vrea să ne demonstreze că Europa modernă s'a prăbușit grație ascendentului masselor asupra elitelor, concluzia lui logică e aceea a unui reconfortant optimism extras din soluțiile de reabilitare pe cari însuși autorul ni le oferă. Optimismul acesta specific francez e una din datele esențiale ale problemei despre care vorbeam mai sus, cea de-a doua fiind pesimismul german.

In toate studiile de filosofia culturii caracteristica aceasta apare ca o notă națională și ca un indiciu sigur al concluziei care variază întotdeauna după naționalitatea autorului. Prăbușirea Europei nu e o descoperire germană, căci a constatat-o Taine și Nietzsche, Renan și Spengler, însă pe când filosofii germani se feresc să ofere soluții spirituale pentru rezolvarea favorabilă a crizei, gânditorii francezi, după ce constată răul prezintă medicamentul salvator cu o grație și o încredere care e latină prin definiție.

Mi-aduc aminte de cele două cărți cari mi-au îmbătat pe rând, de tristețe și de bucurie, sfârșitul adolescenței. De acel zguduitor «Declin al Occidentului» în care Spengler realizează pe alocuri tururi de forță shakespeariene și de scânteetoarea «Défense de l'Occident» a lui Henri Massis. Spengler e lugubru pentru că privește cultura din punctul de vedere al unei specii. Ce poți să mai crezi despre un om bătrân, despre un popor bătrân, despre o cultură bătrână, altceva decât că urmează să moară după ce a trăit, a strălucit, a învins? Fără îndoială angrenajul e logic atâta timp cât îl accepți. Organicismul lui Spengler e înfiorător de tragic dacă îi admiți punctul de vedere. Devine însă de o banalitate melo-dramatică dacă ajungi la convingerea că natura e mult mai variată și mai inteligentă decât o bănuesc unii gânditori încântați de identități și de confuzii.

Ca individ al acestui veac plin de frământări și deci de promisiuni, e desgustător să admiri pe Spengler altfel decât ca pe un abil dramaturg și să nu crezi, odată cu Massis, că o renaștere europeană trebue să vină de undeva. Chiar dacă nu e cu totul justificat, chiar dacă nu e strict logic, optimismul acesta e tot atât de prezent și de util în existența individului modern ca și concepția creștină a vieții de dincolo, în primul veac al erei noastre. După cum e practic și îmbătător să crezi în paradis, tot atât de practic și de îmbătător e să crezi că o renaștre e posibilă, că trebue să vină curând, că tu însuți cu puterile tale vei participa la miracolul acestei primăveri europene.

Henri Massis vedea în cultura germană o primejdioasă avantgardă a asiatismului în Europa și acuza filosofii de peste Rin de a pactiza cu un Orient care nu țintește altceva decât ruina Occidentului. Nietzsche clama și el împotriva moralei din vremea lui în care vedea atâtea semne extrem-răsăritene. Germania a fost într'adevăr un centru de influențe asiatice pe cari le-a încurajat nu de mult *înțeleptul* conte dela Darmstadt și cari cred că se pot numi, cu un termen, destul de pejorativ în semnificația lui generalizată, «*bovarysme culturale*». Privit prin această prismă pesimismul filosofiei germane se justifică pe sine, fără a se scuza totuș.

«Trebue să învingem curentul asiatic sau eurasiatic, trebue să izgonim comunismul și bolșevismul, trebue să revenim la umanism, la idealul și la metodele sale» își încheie d. Maurice Muret studiul său încărcat de platitudini și de citate arhi-cunoscute, însă interesant ca perspectivă. D. Muret crede că nu îndivizii superiori ai lui Renan, nici supra-oamenii lui Nietzsche au întemeiat și perfecționat civilizația Occidentului, ci *elitele*. «Omul mare, spune autorul, e uneori mai mult destructiv decât constructiv» Ceea ce mi se pare destul de comod ca originalitate. Elitele cred că nu *creează*, ci *înțeleg* și *asimilează* scânteerile geniale ale oamenilor mari. Ele sunt necesare, însă nu ele dau naștere unei epoci și unei culturi, căci inițiativa o au indivizii izolați pentru cari o elită echivalează cu pământul cel bun din parabolă.

Cartea d-lui Muret nu e mai mult decât oricare alta și nu m'am aplecat de-asupra ei decât pentru a căuta, într'o vreme turburată de năvala proștilor și a nebunilor, firul roșu al unui optimism prezent pe toate paginile culturii franceze. Și l-am găsit!...

JULIE VON NARWITZ. Numele acestei femei reprezintă tipul de feminitate ideală al epocii noastre. Julie von Narwitz concentrează în silueta ei sublimă realizarea perfectă a unei culmi de civilizație și în acelaș timp un model pentru vremurile ce vor veni. Să nu se creadă că afirm lucrurile acestea dintr'un sentiment de gratitudine pentru Charles Morgan, romancierul care a creat-o și nici din ambiția de a face aici «tipologie literară», așa cum a mai încercat cineva să facă cu posibilități cari-i inferiorizau cu anticipație intențiile. Eu o slăvesc pe Julie von Narwitz așa cum slăvești

o Madonă despre care știi că nu o vei întâlni niciodată. Când ai terminat pe ultima filă portretul acestei femei regreți că ai citit cartea nu pentrucă n'ar fi o capodoperă, ci pentrucă te aruncă într'o turburătoare melancolie.—Iată, îți spui, femeea pe care am dorit-o, am așteptat-o de ani, am clădit-o în mine, femeea pe care mi-o limpezește și mi-o apropie romanul acesta, însă pe care începi să o suspectezi de nerealitate. Un personagiu ideal, da, o ficțiune ideală, de asemeni. Căci Julie von Narwitz e un prototip al feminității moderne, un înger al sensibilității perfecte care se poate regăsi pe sine numai în iubirea unui artist, deci a unui om situat pe acelaș grad de sensibilitate, — însă pe care știi că realitatea nu ți-o poate încă oferi. Rămâne să o iubești pentru posibilitatea ei de apariție într'un veac al viitorului când supraoamenii literaturii de azi vor putea fi realizați în viață. Melancolia aici se ascunde, în această sete pe care începi să o crezi de nepotolit, în această chemare pe care o ghicești fără răspuns. Ce tristă se întinde viața de aici înainte, ce goale par clipele pe cari le așteaptai până atunci cu speranța unei întâlniri! Julie von Narwitz apare într'adevăr, corespunde întocmai idealului tău, te încântă cu prezența ei muzicală și sinceră, însă, vai, Julie e-o întâlnire între paginile unei cărți, dragostea ei e pentru un om din carte, pentru un personagiu tot atât de viu și de neadevărat ca și ea.

Kirkegaard, dacă ar trăi, ar putea scrie un «Tratat al disperărilor livrești», o exegeză psihologică a copilului care ar vrea să fie Robinson Crusoe și nu poate, a adolescentului care ar vrea să fie Werther sau René și nu poate, a tânărului care ar vrea să fie Lewis Alison ca să o iubească pe Julie von Narwitz și nu poate pentrucă literatura e un bun de dincolo de viață, o existență la patrat pe care nu-ți rămâne decât să o râvnești sau să o urăști dela distanță.

S'ar putea stabili o asemănare între eroina lui Morgan din «Fântâna» și Fanny Choyce din «Daphne Adeane» a lui Maurice Baring. Amândouă iubesc depe înălțimea aceleeași sensibilități ideale, amândouă își sacrifică iubirea pentru a salva sufletul rănit al soților lor, însă ceea ce le deosebește este punctul de vedere dogmatic al autorului. Maurice Baring e un catolic. Fanny se sacrifică dintr'o convingere împrumutată din cuvintele unui preot catolic, Julie dintr'o convingere care e numai a ei, care crescuse în ea odată cu păcatul și care e atât de frumoasă încât uneori se confundă cu fericirea.

Cărțile lui Baring sunt realizate în măsura în care reușesc să te convingă, ale lui Charles Morgan în măsura în care reușesc să te întristeze.

Vintilă Horia

PENTRU O MITOLOGIE ROMANEASCA. Sufletul poporului român este unul dintre cele mai bogate în privința creațiilor literare și artistice primitive. Toți culegătorii de poesii populare, sau de superstiții, de credințe și de tot ceeace înseamnă elemente folclorice, s'au găsit totdeauna în fața unui material atât de vast încât puterile lor de cercetare și de prelucrare s'au dovedit neîndestulătoare pentru ducerea la sfârșit a operii lor. S'au găsit, totuși, mulți îndrăgostiți de formele spirituale primitive ale poporului nostru, și din munca lor, făcută cu pasiune și sârg, ne-au rămas câteva culegeri de-o importanță primordială pentru cultura noastră.

Acum, d. profesor *Romulus Vulcănescu*, un tânăr și tot atât de pasionat cercetător al folclorului românesc, și-a propus să studieze amănunțit acest folclor și să realizeze pe bazele lui o mitologie românească. Desigur, în primul moment, ideea unei *mitologii românești* ar părea prea îndrăzneață pentru cei ce nu-și dau seama de vastitatea și originalitatea folclorului nostru. *Chestionarul mitologic* întocmit de d. Romulus Vulcănescu ne pune însă în față o imagine a acestui imens material mitologic și ne permite să credem că o mitologie românească n'ar fi un lucru absurd. D. Vulcănescu și-a pus în gând să o realizeze, cu efortul câtorva ani de lucru și cu ajutorul tuturor celor ce îi vor da concursul, răspunzând întrebărilor din «chestionarul mitologic».

Noi am dori ca acest «chestionar» să întâlnească peste tot cât mai mulți oameni dispuși să-l încurajeze, servind în felul acesta, fiecare în măsura lui, la acel bizar și desigur foarte interesant lucru, care va fi *Mitologia românească*.

Pericle Marinescu

SOLIDARITATE LITERARĂ. Când domină spiritul de gașcă, pe care rivalitățile de cafenea îl întrețin copios, este exclus să se poată înțelege solidaritatea sinceră dintre unii scriitori, bazată numai pe un ales sentiment de comuniune spirituală, pe criteriul exclusiv al concordanței aspirațiilor pure.

Gașca literară este sau rezultatul unui anumit spirit gregar — iremediabil, deci fatal — sau coaliția unor ambițiuni ultragiate, care-și caută în comun — nu în comunitate! — satisfacția refuzată sau ineficace în parte.

Intre mai multe clanuri literare — de curente nu poate fi vorba, căci acolo situația se prezintă cu totul altfel — nu pot exista raporturi de concordie, de respect reciproc, de civilitate literară. Fruct al acelorași pasiuni refulate, în raporturile inevitabilei concurențe, fiecare dintre ele împrumută tonul arogant și vulgar, care nu cunoaște decât adjectivul vevulgar, care nu cunoaște decât adjectivul veninos și interjecția aspră, când nu aruncă de-a dreptul în fruntea adversarului vasul cu orduri. In cazul când pamfletul nu degenerează în înjurătură abjectă, se încrucișează simple grațiozități anatomice: ba cutare membru al tău n'are dimensiunea necesară, ba inventarul tău capilar este în deficit, și așa mai departe..

Sacra prietenie literară este altceva, un climat mai pur, mai înalt, vântul sănătos care adie în paginile noastre.

PIETATE CULTURALĂ. Se ştie, nu suntem prea darnici cu recunoştinţa faţă de marii defuncţi, fiindcă semnele ei nu se văd aproape nicăieri. In schimb, coaliţia mediocrităţii ofensive şi-a hipertrofiat în marmoră şi bronz arhetipii predecesori.

Cultul morţilor mari, — mai mult decât expresie a pietăţii — este semnul adânc al culturii autentice şi durabile. Alternând improvizaţia cu parodia, noi n'am sesizat încă sensul acesta decisiv şi profund. Scriitorii noştri, după trecerea dincolo de întristare şi suspin, nu cunosc florile pomenirii duioase, nici marmora perenă a memoriei durabile. După multă larmă publicistică, Eminescu are la cap un teiu şi-o cruce. Şt. O. Iosif şi Panait Cerna au câte una modestă. Coşbuc şi Caragiale de niciun fel. Gestul tandru al unor copile de liceu, care plivesc în fiecare anotimp mormântul Zeului, pălmuieşte masiva placiditate a S. S. R.-ului.

Trebuie să se nască o altă generaţie, cu alt suflet, care să repare uitările de acum. Statul nou e dator să dea lecţii şi să croiască începuturi. Pietatea culturală este mai mult de cât o atitudine, este o garanţie a unui alt destin. Altminteri, aşezăm temeliile în mlaştină.

Horia Nitulescu

BOB BULGARU, dela moartea căruia s'a împlinit un an ne face să ne cutremurăm încă şi încă; îndoindu-ne că prietenul Bob nu mai este printre noi. Dece oare? Era atâta tinereţe în sufletul lui de copil bun. Dece oare a trebuit să-şi părăsească pe cei mai buni prieteni: copiii, singurii cu care se înţelegea într'adevăr minunat. Dar ce rost mai au întrebările acestea când totul s'a sfârşit, când Bob ştim că nu se va mai întoarce să-şi poarte boema lui pe străzile Bucureştilor silindu-se continuu să o uite lângă sufletul copiilor? Răspunsul: aducerea aminte şi dorinţa de a organiza în toamnă expoziţia cea mult dorită de prietenul Bob încă de pe vremea când fiind pedagog la Sfântul Sava stăvilea sburdălniciile acelorași fiinţe pe care le-a îndrăgit într'adevăr.

EXPOZIŢIA NEAGU. Luna trecută în sala Comedia a fost deschisă expoziţia de caricaturi a lui Neagu Rădulescu.

Genul de caricatură a lui Neagu este ceva cu totul nou, unic. Caricatura lui este jocul spiritului fin, de cea mai bună calitate, plasticizat în linia simplificată până la exagerare, în culoare vie şi curată. Spiritul lui Neagu nu este biciuitor, caricaturistul folosind şarja, gluma fină. Cadrele lui trăiesc sub geamul lor şi niciodată nu se va putea spune despre ele că sunt opere de sezon, pentrucă Neagu mai ştie încă ceva: să facă literatură în fiecare caricatură ce îi iese de sub condei.

Miron Suru

TINERIMEA ARTISTICĂ. Vrem să stabilim dacă mai întâi în gruparea din fiecare primăvară a Tinerimii Artistice, sunt cu adevărat reprezentanţii juni ai creaţiunilor noastre plastice. Tinerimea artistică este cert altceva, o reuniune fără capricii, pură sau impură, a unui grup cu tradiţie, a unei expoziţii de proporţie comună, a unei mase aparente. Este poate chiar mai mult de cât intenţia, este o alhimie fericită, o drogherie amestecată cu leacuri puternice dar şi cu alifii de înfrumuseţare artificială; poate să fie şi o înfrăţire, o unitate, întreceri şi laude, sau o sprinţară convieţuire spirituală a tinerilor cu maeştrii, fără să fie de loc jenant că taberile se îmbrăţişează.

Dar camaraderia aceasta a comparaţiilor evolutive, a reprezentărilor din fragmentele ascensiunei patronate, o face alt loc de întâlnire: maturul Salon Oficial. Este drept, Salonul Oficial, impune un pelerinaj de elită, o demnitate, esenţa, deci răsfrânge o selecţionare prin care debutanţii, tinerii fără o evoluţie plastică în raport cu vârsta, adesea nu pătrund.

Bătrânii, consacraţii au însă privilegiile lor: încăperea largă a răsbaterii asigurată. Tinerii n'o au. Aleşi, lor le rămâne o ultimă permisă datorie: persistenţa; — în jarul lor? Nu! Ei au speranţa lor: între ei: Tinerimea artistică. Aşa dar, similar ca la reduta Salonului Oficial, tinerii aceştia care îşi poartă inima în suliţi de nerenunţare la extaz, sguduiţi de cataclismul avântului surâzător, sunt înfrânţi şi aici, în focul care li se cuvine, în consolarea revelatoare a tinerimii.

Noi înţelegem prin tinerime altceva, mai sublim, mai nedesăvârşit, înmlădiabil; înţelegem lupta mistică de a se descoperi. Şi acceptăm fiinţa lor în creştere superioară pentrucă au ceva din tristeţea geniului izolat devenind generaţie. Tinereţea este cultul geniului şi sensul integrării în el.

Vreau însă o înţelegere totală: noi nu protejăm izolarea de bătrâni, dar ne plac teribil bătrânii cari au rămas tot tineri şi cari nu şi-au ratat misiunea de a pătrunde în iz de mare creaţie ritmică erarhică şi nouă. Adică acei, alţi, care se pot identifica tot una cu Tinerimea Artistică şi Tinerimea Artistică tot una cu ei. Şi altceva: dezastrul mare este când tinerii încep bătrâni.

Dar aceasta ar fi impresia creată de Tinerime unui vizitator profan, mai puţin sceptic sau numai a unui cercetător de artă neinteresându-l faţa adevărată a existenţii Tinerimii. Noi însă răsfoim istoria şi suntem învăţaţi să ştim şi latura curată a unui alt adevăr. Principial Tinerimea Artistică s'a organizat din eretici, din conştiinţa ascetică, admirabilă a celor a căror creaţie a fost oficial contestată. Recunoaştem perfect că în profunzime între Salonul Oficial şi Tinerimea Artistică este doctrinar o mare izolare. Salonul Oficial este o tradiţie vulgarizată care întârzie legile progresului, evoluţiei împrospetite. Tinerimea Artistică trebue să fie acel dinamism al neastâmpăraţilor, acea minuţioasă cercetare care născeşte valoarea refuzaţilor la Salon.

SALONUL OFICIAL este de o perioadă de ani în regres. Parcă niciodată nu l-am găsit ca în amărăciunea aceasta de primăvară târzie şi friguroasă. Sculptura proastă, schimonosită, neselecţionată, grămezi necontrolate. Sculptorii noştri cu o aparenţă creatoare sunt obosiţi de o lene care i-a îngreunat. Vizitatorul priveşte la depozitări plictisite, strâmbe, negerminate, de prisos, din obligaţia de a fi sculptură.

Pictura constantă, cu rare întâmplătoare excepţii. Ne-a plăcut deosebit variaţia liricilor şi a dramaticilor justificaţi în concepţie şi interior, noutatea culorilor. Pictura îşi continuă sensul depăşirilor, a evoluţiei în care suntem european angajaţi prin predecesori şi contemporani.

Totuşi, Salonul Oficial, are o atmosferă de dominantă tristeţe, de sinistru; poate melancolia morţii prea de timpuriu a preşedintelui, a lui Teodorescu-Sion, care nu a avut îndestulătoare vreme să-l desăvârşească.

Ioan I. Mirea

«CONVORBIRI LITERARE». Bătrâna şi glorioasa revistă a «Junimii», care a deschis o pârtie de aur în cultura noastră, învie astăzi din agonia ultimelor decenii, prin gestul de largă intelectualitate al profesorului bucovinean, d. *I. E. Torouţiu*, care şi-a oferit liberal sprijinul.

După încheierea ciclului istoric junimist — zicem încheiere, gândindu-ne la inactualitatea ei, faţă de ofensiva altor reviste mai agere, mai în nota vremii, ca de pildă «Sămănătorul» lui N. Iorga şi «Viaţa Romînească», înainte de războiu şi «Gândirea», după — deşi îşi menţinea aristocratica ei linie de conduită şi se bucură de colaborări ilustre, «Convorbirile literare» se plasează cam pe la periferia vieţii literare. Lipsea fundamentul cultural, familia spirituală de mai înainte, care să-i renoveze aspectul vetust, să-i fixeze noui perspective, să-i fertilizeze viaţa.

Recenta încercare de transfuzie, la o atât de venerabilă senectute se pare că a isbutit, după cele trei elegante caiete pe care le avem sub ochi. Talente noui îi inundă paginile, probleme actuale se agită în cuprinsul ei, toate dispuse armonios de ochiul atent al redactorului, poetul *Teodor Al. Munteanu*. Prezenţa în fruntea «Convorbirilor» a harnicului istoriograf care este d. I. E. Torouţiu, este garanţia perfectă a unei reabilitări faţă de gloriosul trecut ,pe care o dorim tot mai urgentă.

Horia Nitulescu

SPECTACOLUL, «revista omului grăbit», cum prea bine îi place să se subintituleze, prezintă în paginile ei un material informativ de foarte bună calitate. Lângă preţioasa contribuţie a directorului — Ion Anestin — găsim colaborarea d-lor Pompiliu Constantinescu (cronica literară), Mircea Ştefănescu, Victor Ion Popa, Mircea Eliade, lângă aceea a tinerilor: Ion Frunzetti, (cronica plastică), George Şoimu, Ştefan Baciu, etc... Pentru drumul început de «Spectacolul» numai bine, şi bucuria lecturii să ne fie continuă aceeaşi în fiecare săptămână totdeauna de acum înainte.

Miron Suru

«UNIVERSUL LITERAR», SAU «CADUCITATEA IDEALURILOR ARTEI». A trecut mai bine de un an dela reapariţia «Universului literar» şi un rezumat al aporturilor lui este, cred, plin de învăţăminte pentru toţi conducătorii unor viitoare săptămânale literare. Pot privi astăzi dincolo de orice subiectivism. Căci am crezut în misiunea acestei reviste, am iubit-o poate la început, când oamenii şi ideile de acolo erau mai mult promisiuni decât realizări — şi am lăsat-o în urmă ca pe o etapă de deziluzii. Rândurile de acum nu vin din altceva decât din prietenia sinceră pe care am purtat-o unora din tinerii de acolo şi din sentimentul clar că trecutul «Universului literar» nu e mai mult decât atât.

D. Victor Popescu a vrut să impună dela început revistei sale un caracter doctrinar. Foarte frumos! Insă frumuseţea aceasta era condiţionată de existenţa prealabilă a unei idei care să o susţină şi să-i justifice idealul. Cum ideea a întârziat să apară, toate editorialele dinamice şi voit jalonatoare au păcătuit nu atât prin *nesinceritate* şi *făcut*, cât printr'o donchihotească pasiune de a impune convingeri cari nici măcar nu existau. D. Victor Popescu — scriu aceste rânduri mai ales pentru d-sa, fiindcă e tânăr ca şi mine şi fiindcă e mişcat, poate, de aceleaşi gânduri bune — a avut nenorocul de a se fi născut orfan de critică. D-sa a fost lăudat sau înjurat cu subiectivism şi părtinire, ceea ce cred că e dezastruos şi deconcertant pentru un tânăr care păşeşte în literatură. Hipertrofiat de linguşelile unor prieteni interesaţi şi microscopizat de înjurăturile unor adversari neleali cari loveau în el mai mult o instituţie decât un om, d. Victor Popescu a vrut să fie scriitor, însă i-a fost scris să se nască director de revistă. Greşala d-sale a fost aceea de a intra într'un templu necunoscut cu traista plină de manuscrise şi cu o sabie de carton în mână, sabie care voia să fie o prelungire doctrinară a materialului din traistă. A neglijat deci dela început un principiu elementar: în literatură nu se intră cu sfaturi, ci cu talent! Aroganţa celor dintâi a caducizat posibilitatea de existenţă a celui din urmă.

Era fatal deci ca din lipsa unei idei centralizatoare «Universul literar» să se transforme rapid într'un magazin de literatură şi într'un oficiu de plasare a unor foarte slabe contribuţii literare selecţionate uneori cu o supărătoare şi evidentă lipsă de discernământ critic. Alături de articole datorite celor mai demne condeie ale literaturii noastre actuale, străluceau fals versuri şcolăreşti şi o proză adunată din nu ştiu ce colţuri de anonimat mediocru şi fad care imprima paginilor revistei o pecete

și un caracter continuu, însă tot atât de îndepărtat de idealurile inițiale ale conducătorului ei. Nu știu cum de nu s'a ajuns la un «Anschluss» cu grupul «Adonis» sau la un contract pe viață cu poesia chineză a maestrului Stamatiad ori cu verva anti-semită a poetului Vasile Militaru!...

Leon Daudet scrie cândva următoarele rânduri pline de suc: — «Nu cere și nu da niciodată sfaturi literare; mai întâi pentrucă nu vor fi urmate și apoi pentrucă nimic nu e mai rău decât să denaturezi un suflet». D. Victor Popescu, din dorința de a suplini absența unei idei centrale în paginile «Universului literar» sau poate numai din exces de tinerețe necontrolată, și-a început cariera arătând lui Cezar Petrescu, lui Liviu Rebreanu, lui Camil Petrescu, lui Ionel Teodoreanu și altora, *cum se scrie un roman românesc.* Era deci dela început voința de a imprima revistei o notă doctrinară. Numai că, potrivit concluziilor înțelepte ale lui Lèon Daudet, sfaturile d-sale nu au fost urmate de nimeni, iar sufletul denaturat a fost însăș acela al d-lui Victor Popescu care în «Biserica neagră» își contrazice principiile de artă literară elaborate cu un an mai nainte. Să lăsăm la o parte nuanța de ridicul pueril a acestor sfaturi cari își au o valabilitate oarecare atunci, când sunt clamate din vârful unei cariere unanim recunoscute, nu însă și atunci când le enunți pe un ton de oracol înainte de a le experimenta tu însuți — și să plângem încăodată pe marginile inutile ale unei reviste de care mă leagă atâtea amintiri. Mă tem că rândurile acestea se vor colora sub diverse interpretări. Asigur oamenii sinceri și inteligenți că ele au pornit din sentimentul mișcat al unui regret... Și poate că ofer fără voe prilejul de verificare al unor prietenii.

«ARTA ȘI TEHNICA GRAFICĂ» e cea mai frumoasă revistă apărută până azi în România. Și cred că puține țări se pot mândri cu o publicație care întrunește în paginile ei perfecțiunea tehnică, estetica desăvârșită a culorilor și a hârtiei chibzuite în jurul unui material literar, artistic și tehnic de mâna întâi.

E o realizare care coincide elocvent cu șarja glorioasă a României moderne. Caetul 7 (Martie-Iunie) aduce pe lângă colaborarea prețioasă a d-lor N. Iorga, Ion Pillat, Gala Galaction, Ion Minulescu și alții, prețioase informații asupra artei afișului și copertei. La noi s'a lucrat până acum destul de platonic în această direcție, însă în ultimul timp această nouă disciplină a tiparului și a culorii a intrat serios în preocupările celor interesați și chiar ale publicului. Afișele turistice sau reclamele vii și atrăgătoare ale marilor magazine și ale ziarelor de tiraj au devenit nu numai un eficace mijloc de reclamă dar și o ispititoare odihnă artistică pentru ochii orășenilor. De asemeni copertele volumelor ieșite de sub teascurile editurii Fundațiilor regale și ale d-lui Miron Neagu dela Sighișoara sunt adevărate comori de artă și de tehnică. Revista «Artă și tehnică grafică» aduce în această privință un material documentar care nu trebue să scape de subt ochiul unui adevărat intelectual.

Vintilă Horia

Cărți și reviste primite la redacție

ION BREAZU: *Intre Ioan Paul și Septimiu Albini,* extras din revista Țara Bârsei. Brașov. Tipografia Unirea. 1938. 12 p. 15,5×23.

— *Necrologuri* (Octavian Goga), extras din Daco-Romania IX 1938. [București. Tipografia Monitorul Oficial. 1938], 8 p. 17,5×25.

— *Recensii* (Gh. Bogdan Duică, E. Dvoicenco, Mircea Eliade, J. Byck, Th. Capidan, Ovidiu Papadima, Dan Simonescu, Miron Suru, N. Cartojan, Teodor Neș, Ion Ghierghel), extras din Daco-Romania IX 1936-1938 [București. Tipografia Monitorul Oficial. 1938] 30 p. 17,5×25.

— *Bibliografia publicațiilor,* (1933, 1934 și 1935, extras din Daco-Romania IX 1936-1938). [București. Tip. Monitorul Oficial. 1938]. 192 p. 17,5×25.

ALEXANDRU CALINESCU: *Cale lactee,* poeme. Brașov Tipografia Poporul. 1939. 50 p. 15×22. 60 lei.

LUCIAN COSTIN: *Din viața scriitorilor,* foiletoane esseuri. București. Editura Noastră. 144 p. 13×20. 30 lei.

D. FLOREA-RARIȘTE: *Conștiința artistică la Tudor Arghezi,* extras din Arhiva XLVI 1939. Inși Tipografia Presa Bună. 1939. 32 p. 15,5×23,5.

AUREL IVANESCU: *Cetatea cu flamurile albe,* versuri. Iași, Colecția Cuget Moldovenesc Tip. Liga Culturală. 1939. 40 p. 13,5×21. 30 lei.

NANU MAINESCU: *Marea Chemare,* poeme. București. Tipografia Cărților Bisericești. 1939. 96 p. 12,5×19,5. 40 lei.

GEORGE MENIUC: *Interior cosmic,* poeme. Chișinău. «Itinerar» Tipografia M. Lencovschi. 1939. 64 p. 14,5×20. 50 lei.

LECA MORARIU: *Bucovina lui Iacob Negruzzi* Cernăuți. Tiparul Glasul Bucovinei, 1939. 24 p. 16,5×24. Colecția Institutului de literatură nr. 3. 20 lei.

PETRE PAULESCU: *Luceferi de rouă* psalmi. București. Editura Cugetarea. [1939] 48 p. 16,5×22. 30 lei.

I. D. PIETRARI: *Poeme cu vin și haiduci,* București Editura Cugetarea. [1939]. 48 p. 16,5×22, 30 p. 40 lei.

DANILO SOLOMON: *Album...,* versuri. București. Tipografia «Rotativa» 1939. 36 p. 16×21. 30 lei.

MIRCEA STREINUL: *Cele patru poeme în proză ale austriacului Georg Trakl,* cu un semn de Rudd. Rybiczka. Cernăuți. Tiparul Mitropolitul Silivestru, 1939, 36 p. 9×12,5. 25 lei.

Reviste

CRONICA LITERARĂ, an. I (Febr.-Martie 1939) nr. 2-3, semnează: *versuri:* M. Beniuc, Ion Sofia Manolescu, Ion Șiugariu, V. Spiridonică, D. Hinoreanu, George Meniuc, C. Pârlea; *proză:* Coriolan Ghiței, Lucrezzia Kar, Gh. Crișan, *articole:* Elena Soare, D. Karnabat, Ion Șiugariu; *recensii:* Boris Deșliu, O. Filipoiu, Ion Șiugariu.

DECALOGUL, an. IV. (Aprilie 1939) nr. 93-94, semnează: *versuri:* D. Karnabatt, Alexandru Colorian, Pompiliu Preca, Sandu Tzigara-Samurcaș, *proză:* Maria Lenuș, *articole:* Alexandru Nicolescu, Sandu Tzigara Samurcaș, D. Karnabatt, Natanail Munteanu, Dr. Neculais, Lucrezzia Kar, Vasile V. Berinde, Teodor Radu, Gh. Ferențiu, A. Micu, Onisim Filipoiu, Axente Sever Popovici, N. Marin Dunăre, Octavian Popa, I. V. Suciu, Ilie Dăianu, Ștefan Avram, Axente Banciu, Coriolan Gheție.

EU ȘI EUROPA, an. III (Aprilie 1939) nr. 4, semnează:
versuri: Ion Th. Ilea, Niculae Rusu, I. V. Spiridon, George Vaida, Aspazia Munte, Aurel Fedinc, Virgil Carianopol, Victor Andreescu, George Dumur, Vasile Posteucă, George Zamfira Antonescu, George Ionașcu,
proză: Ionel Neamtzu, George Acsinteanu,
articole: Al. Dima, N. Ladmiss-Andreescu, Nic. N. Munteanu, Dimitrie Danciu.
recensii: N. L. A., Rodica Șt. Ioan, George Vaida, Dimitrie Danciu,

GÂNDURI DE LA MARE, an. III (Martie-Aprilie 1939) nr. 3-4, semnează: *versuri:* Aurel Dumitrescu, George Negru, I. D. Frasin, Titus Cergău, *proză:* Roman Secăreanu, D. N. Mincev, *articole:* Ion Micu, Ion Dumitrescu-Trasin, Gh. Enăchescu, Constantin N. Neicu.

GAZETA CARȚILOR, an. VIII (Ianuarie 1939) nr. 11-12, semnează *articole:* D. N. Mincev, D. Munteanu-Râmnic, prof. Gh. Orzea, prof. T. Palade, *proză:* I. A. Bassarabescu, *versuri:* N. Iorga, Ada Negri, Const. Delabaia, Dragomir Petrescu, Ion Pillat, George Constant. *Recensii:* N. Chiriac Dimancea.

— an. VIII (Februarie 1939) nr. 13-14, semnează: *articole:* N. Iorga, V. Theodosiu, D. Munteanu-Râmnic, I. Constantinescu Delabaia, Aurel George-Stino, *proză:* Eugen Boureanul, *versuri:* N. Iorga, Ada Crin, Volbură Poiană Năsturaș, Gh. Tutoveanu, Teodor Al. Munteanu, *recensii:* Șt. Alexiu.

ITINERAR, an. II (1939 — Martie-Aprilie) nr. 45, semnează:
versuri: Iacob Slavov, El Dobroșinschi, Pericle Martinescu, Boris Baidan, Ion Șiuguriu, George Meniuc.
proză: Iorgu Tudor, George D. Rîncu, Tatiana Găluscă, George Negru.
articole: Leonid Zemba, George Meniuc,
recensii: Iacob Slavov.

LANURI, an. VI (1939) nr. 2-3, semnează:
versuri: Radu Stanca, Ion Th. Ilea, George Bugariu, Theodor Constantin, Dimitrie Danciu,
proză: Mihail Axente, *articole:* Olimpiu Bortoș ,George Popa, N. Ladmiss-Andreescu, *Recensii:* N. Ladmis-Andreescu.

LITERA, an. II (Martie-Aprilie 1939) nr. 3-4, semnează:
versuri: D. Iov, Volbură Poiană Năsturaș, V. Iftode, Petre Paulescu, Petre Butucea, Gh. Banu, Corneliu Sav, Drămănescu Canon, Mircea Munteanu, Certo, Romulus Fabian,
proză: Gheorghe Tolan, Fane George Pajiște,
articole: Fl. Țuțugan, Coriolan Bărbat, Eugen Victor Popa, Fane George Pajiște, Ștefan Codreș,
recensii: V. Iftode, T. B. *Note:* V. Iftode, Tiberiu Borneas, F. G. P.

MUGURUL, an. X (Martie-Aprilie 1939) nr. 5-6, semnează: *versuri:* Valeriu Calciu, V. A. Stoenescu, Gh. Dumitrescu, Florian Nicolau, F. Cado, Dinu Lungulescu, Em. Balașescu,
proză: Marie Antoinette Andreescu, Gilda Cerchez, Liviu Baicu, Corneliu Golopenția,
articole: Paul I. Papadopol, I. Roșca, G. I. Dumitru, Valeriu Calciu, Ioan Gh. Ieva, Florian Nicolau, Florin Cișmigiu, Gilbert Thierry, Gabriel Mihăilescu, Gh. Dumitrescu, Victor Dan Polichron, *recensii:* Miasnicov Misa, Florin Cișmigiu,

PAGINI LITERARE, an. VI (1939) nr. 3-5, semnează *versuri:* Yvonne Rossignon, Ion Bălau, George Fonea, Gheorghe Murășeanu, Aurel Marin, *proză:* Ion Codrin, Il. Haiducu, Silviu Bardeș, Edmeé Tomasian, *recensii:* Romulus Demetrescu, *articole:* Bucur Țineu, Hiperian.

PLAIURI SACELENE, an. V (Oct.-Dec. 1938) nr. 10-12, semnează: *versuri:* Ion Apostol Popescu, Victor Tudoran, Nicolae Moisiu, Ion Al. Bran-Lemeny, I. Ch. Severeanu, Flo-

rica Mosloc, Valeriu Calciu, Ion Moisiu, Pimen Constantinescu, *articole:* Gheorghe Şerbu, I. G. Munteanu, Vasile Băncilă, Victor Jinga, N. Gologan, George Moroianu, Dimitrie Danciu.

PLAIURI SĂCELENE, an. VI. (Ian.-Febr. 1939), nr. 1-2, semnează: *versuri:* Nicolae Moisiu, Vasile G. Sasu, *proză:* Ion Sulu, Victor Tudoran, *articole:* Gheorghe Dragoş, Ion Gologan, Victor Tudoran, Gh. Păltănea, Victor Ion Cristu, Miţa Codreanu, Valeriu Calciu.

PONTICE, an. I (Martie 1939) nr. 3, semnează: *versuri:* George Gregorian, Dumitru Olariu, Aurel Fedinc, *proză:* Valerian Petrescu, G. M. Vlădescu, *articole:* Ioan Micu, Radu Vulpe, Const. N. Sarry, Tudose Dracea, *note:* G. M. V.

— an. I (Aprilie 1939) nr. 4, semnează: *versuri:* Al. Gheorghe, P. Marinescu, *proză:* Ion Lolu, Sandra Cotovu, *articole:* Gherontie, General T. Miolan, Ion Dinu, Ioan Micu, *Note:* G. M. V.

REVISTA SCRIITOARELOR ŞI SCRIITORILOR ROMÂNI, an. XIII (Martie-Aprilie 1939) nr. 3-4, semnează: *versuri:* Ion Şiugariu, Iosif Dumitrescu Pietrari, Gh. Talaz, Victor Măgură, Adelina I. Cârdei, Lucian Mănescu, *proză:* N. Ladmiss-Andreescu, *articole:* Aida Vrioni, Constantin Stelian, *recensii:* Teodor Scarlat, Aida Vrioni.

TINERETUL INVĂŢĂTORESC, an. VII (Februarie 1939) nr. 218-219, (Martie) nr. 220 este «Monitorul universităţii Regele Carol II» Director proprietar: George Beuran. Lipova-Banat.

TRIBUNA TINERETULUI, an. III (Martie 1939) nr. 23, semnează: Simion Mehedinţi, V. Oprescu Spineni, Al. Raicu, C. Pârlea, Petre Paulescu, Vasile Cotigă, Volbură Poiană Năsturaş, Ion Hodoş, Mirçea Drumaru, Mihail Vulpescu, Mihail Daneş.

— (Aprilie 1939) nr. 24-25, semnează: Ion Hodoş, Mioriţa Muşat, Petre Paulescu, S. Mehedinţi, Mircea Munteanu, Al. Raicu, Eugen Victor Popa, Emanoil Cobzalău, M. Gaisseanu, Elvira Zamfirescu, Virgil Carianopol, Ion Ferechide, D. Missir, Traian Popescu-Cobia, Const. D. Cârjan, V. Oprescu-Spineni.

— (Mai 1939) nr. 26 semnează; Iancu Tulnic, Mihail Daneş, Al. Raicu, Simion Mehedinţi, Dem. Mihăilescu-Toscani, Sergiu Cristian, Romulus Damian, V. Oprescu-Spineni, D. Missir, M. Gaisseanu, Sever Severin, I. Toma, Vasile Cotigă.

VIAŢA BASARABIEI, an. VIII (Aprilie 1939) nr. 4, semnează: *versuri:* Bogdan Istru, N. F. Costenco, Vladimir Cavarnali, *proză:* Victor Pogofsa, *articole:* R. Marent, Al. Boldur, Iacob Slavov, *recensii:* Vasile Chicu, Bogdan Istru, N. Spătaru, George Meniuc, R. Radiana.

VIAŢĂ ŞI SUFLET, an. IV (Martie 1939) nr. 3, semnează:
versuri: C. Munteanu, Petre Paulescu, Ion Bozodog, Nanu Măinescu, Virgil Huzum, Favorita Romanescu, *articole:* Florin Niculescu, Paul Bărbulescu, Mihail Ilovici, Sp. Luis Gheorghiu, *recensii:* Gh. Hagiu.

APARIŢIA ACEASTA TÂRZIE A „MEŞTERULUI MANOLE“ SE DATOREŞTE FAPTULUI CĂ MAI TOŢI TINERII NOŞTRI COLABORATORI AU TREBUIT SĂ RĂSPUNDĂ LUNA TRECUTĂ LA CHEMAREA ŢĂRII. NUMĂRUL DE ACUM — ŞI CEL CARE IL VA URMA INCHINAT LUI MIHAI EMINESCU — ARE CÂTE 48 PAGINI CA SĂ EGALEZE LIPSA NUMĂRULUI CE TREBUIA SĂ APARĂ IN APRILIE.

TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI